

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

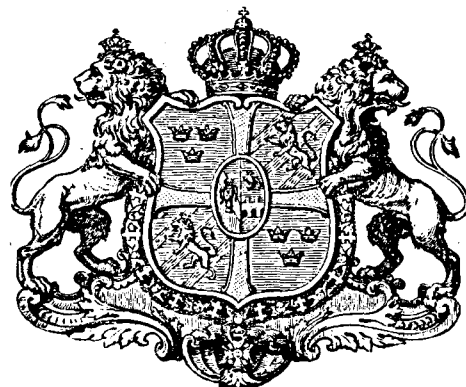
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1872.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1874.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

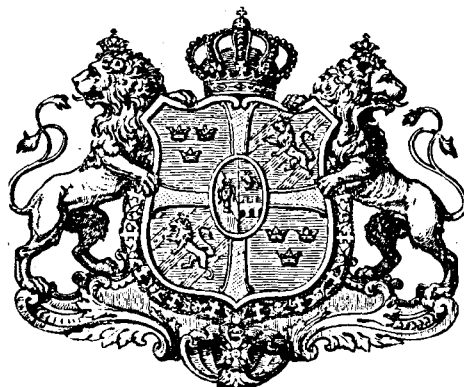
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1872.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1874.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. III—XV).

1. Sjukvård.....	sid.	IV.
2. Självvård och undervisning.....	»	VII.
3. Byggnader, m. m.....	»	VIII.
4. Beklädnad, sängutredning, Inventarier.....	»	XI.
5. Utspisning och mathållning.....	»	XII.
6. De sjukas sysselsättning.....	»	XIII.
7. Utrymme.....	»	»
8. Allmänna Hospitals- och Barnhusfonden.....	»	XIV.
Privat anstalt för Idioter, i Sköfde.....	»	XV.
Skyddsförening för sinnessjuka, i Stockholm.....	»	»

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.		
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka.....	sid.	1.
» 2. Sjukdomsformer.....	»	3.
» 3. Komplikationer hos fallsotsjuka.....	»	4.
» 4. Intagne.....	»	»
» 5. Intagne, med uppgift på ålder vid sjukdomens början.....	»	8.
» 6. Afförde (de tillfrisknades ålder, vistelsetid och sjukdomens bestånd).....	»	10.
» 7. Afidne.....	»	12.
» 8. Förhållandet mellan vårdade och afförde.....	»	14.
» 9. Ålder hos de vårdade.....	»	15.
» 10. Befintliga sjuka den 31 December 1872.....	»	16.
» 11. De sjukas fördelning.....	»	18.
» » Kriminalpatienter.....	»	19.
» 12. Födelseort, boningsort och civilstånd.....	»	20.
» 13. Stånd och yrke.....	»	22.
» 14. Antagliga sjukdomsorsaker.....	»	24.
» 15. Tillfälliga sjukdomar.....	»	27.
» 16. Antal sjukplatser, underhållsdagar, medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården.....	»	29.
» 17. Tjenstemän och betjening.....	»	30.
Bil. B. Matsedel och leveranspriser vid Stockholms hospital.....	»	31.
» C, D, E. Allmänna Hospitals- och Barnhusfondens inkomster och utgifter.....	sidd.	35—39.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages III—XV).

1. Service médical.....	page	IV.
2. Service religieux et enseignement.....	»	VII.
3. Bâtimens.....	»	VIII.
4. Vêtemens, garnitures de lit, meubles.....	»	XI.
5. Régime alimentaire.....	»	XII.
6. Occupations.....	»	XIII.
7. Nombre des places.....	»	»
8. Recettes et dépenses.....	»	XIV.
Notices sur les établissemens privés: à Sköfde, pour les idiots; à Stockholm, pour l'assistance des aliénés au dehors des institutious publiques.....	»	XV.

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.		
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens.....	page	1.
» 2. Formes morbides.....	»	3.
» 3. Complications avec l'épilepsie.....	»	4.
» 4. Admissions de l'année.....	»	»
» 5. L'âge au commencement de la maladie.....	»	8.
» 6. Sorties (guéris: par âge, par séjour à l'hôpital et par duration de la maladie).....	»	10.
» 7. Décès: par âge, par séjour à l'hôpital, par duration, et par nature de la maladie.....	»	12.
» 8. Relation pour cent des résultats du traitement.....	»	14.
» 9. Ages.....	»	15.
» 10. Nombre des aliénés dans les établissemens le 31 Dec. 1872.....	»	16.
» 11. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement et aux symptômes.....	»	18.
» » Prévenus, accusés et condamnés parmi les aliénés.....	»	19.
» 12. Les aliénés par lieux de naissance, par domicile et par état civil.....	»	20.
» 13. Les aliénés par professions.....	»	22.
» 14. Causes probables des maladies.....	»	24.
» 15. Maladies intercurrentes.....	»	27.
» 16. Nombre des places, des journées d'entretien, moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens.....	»	29.
» 17. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes-malades.....	»	30.
Annexe B. Régime alimentaire de l'hôpital de Stockholm.....	»	31.
» C, D, E. Etat financier; Recettes; Dépenses; Récapitulation de la situation.....	pages	35—39.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Till Eders Kongl. Maj:t får Serafimer-Ordens-Gillet härmed, i öfverensstämmelse med hvad under föregående år egt rum, i underdånighet afgifva berättelse om hvad inom rikets hospitalsväsen tilldragit sig under år 1872.

Liksom förut omfattar denna berättelse först redogörelse för *sjukvården* och de förhållanden, som med densamma stå i samband; derefter redogöres för *själavård* och *undervisning*; vidare för *byggnader*, *utredning* och *utspisning*, jemte de sjukes *sysselsättning*; slutligen lemnas uppgift å *inkomster* och *utgifter*, eller om den s. k. allmänna hospitals- och barnhus-fondens ställning under nämnde år.

1. Sjukvård.

Enligt den underdåniga berättelsen för 1871 funnos på rikets samtliga hospital vid detta års slut 1,348 sjukplatser, fördelade på följande sätt: Hernösands 139; Upsala 155; Stockholms 184; Nyköpings 70; Wadstena 350; Göteborgs 67; Wexiö 180; Malmö 175; Wisby 28. Under 1872 har i dessa förhållanden ej någon annan förändring egt rum, än som varit en följd af öppnandet för sjukens intagning af Göteborgs nya hospital, hvarigenom 83 nya sjukplatser blifvit tillgängliga. Enär det gamla hospitalet invid Göteborg lemnade utrymme endast för 67 sjuke, skulle således det nyuppförda hospitalet emottaga 150, och då det gamla, som förklarats olämpligt för vidare sjukvård, indrogs, och de dervarande sjuke öfverflyttades till det nya, erhöles härigenom tillfälle, att till vård emottaga nyssnämnde ökade sjukantal, nemligen 83. Vid 1872 års slut funnos sålunda vid rikets samtliga hospital platser för 1,431 sjuke; men som de dymedelst tillökade platserna ej öppnades för sjukens intagning, förrän under de sista veckorna af året, kommo de ej i någon väsentligare mån sjukvården till godo förrän under år 1873.

Under år 1872 hafva å samtliga hospitalen blifvit *vårdade* 1,684, af hvilka 1,296 voro qvarliggande från 1871. Af dessa vårdade voro 850 män, 834 qvinnor; 78 tillhörde första betalningsklassen, 1,606 de öfriga klasserna. Under 1871 vårdades 1,601, af hvilka 77 tillhörde första betalningsklassen. Således var under 1872 antalet vårdade 83 högre än under 1871. Jemföres åter detta antal för året 1868, då det var 1,557, finnes, att under sednaste quinquennium antalet vårdade, från det första till det sista året, ökat sig med 127. *Medeltalet vårdade* för dag har under redovisningsåret varit 1,309; då detta medeltal under 1871 var 1,276, följer, att 33 flere blifvit dagligen vårdade under 1872 än under 1871.

Under sednast förflutna *tolf år* hafva å samtliga hospitalen blifvit vårdade 17,787 sinnessjuke, d. ä. 1,482 i medeltal för år. Af desse vårdade hafva 8,905 varit män, 8,882 qvinnor, således ganska obetydlig skilnad mellan antalet sjuke af båda könen. Under år 1861 vårdades 1,258. Jemföres detta antal med antalet vårdade under 1872, finnes, att 426 flere vårdades under sistnämnda år mot under det förstnämnda, d. v. s. att det årligen vårdade sjukantalet under loppet af tolf år ökats med 426, således i medeltal med 35,5 för hvarje år.

Under redovisningsåret hafva 388 blifvit *intagne*, d. ä. 23 % af alla vårdade; således *en* intagen på nära fyra vårdade. Af de intagne hafva 28 % blifvit intagne inom tre månader från sjukdomens utbrott, således inom den tid, då största sannolikhet förefinnes för de sjukens återställande eller förbättring; 21 % hafva blifvit intagne efter en sjukdoms duration af öfver fem år; de under denna kategori hörande kunna *alla* antagas såsom obotlige eller oförbätterlige. Af alla intagne voro 57 % i åldern mellan 21 och 40 år; 43 % ledo af sjukdomsformen *ursinne*; 33 % af *tungsinne*. Den tid af året, då insjuknandet uti nämnde sjukdomsformer oftast synes inträffa, har varit månaderna April, Maj, Juni, enär under de sednaste tolf åren omkring en tredjedel tillhöra detta kvartal. — Till upplysning rörande den benägenhet, som förefinnes bland sinnes-sjukdomar att recidivera, må anföras, att af de intagne voro 66 % för första gången insjuknade, 18 % för andra gången, 5 % för tredje gången, 4 % för fjerde gången och 7 % för femte gången och derutöfver. — Under sednaste *tolf år* hafva vid samtliga hospitalen blifvit intagne 3,937, d. v. s. 328 i medeltal för år. Förhållandet mellan de under samma tid vårdade 17,787 och nu angifna summa intagne blir, att de intagne i medeltal utgöra 22 % af de vårdade.

Från samtliga hospital hafva under året blifvit *afförde* 323, d. ä. 19 % af alla vårdade, eller ungefär *en* af fem. Under de sednaste *tolf åren* hafva 3,549 blifvit afförde, d. ä. 296 i medeltal för år; 20 % af alla under samma tid vårdade. — Bland de under året afförde hafva 132 lemnat anstalterna såsom *tillfrisknade*, d. ä. 7,83 % af alla vårdade, således *en* af omkring tolf. Under sednaste *tolf år* hafva 1,588 blifvit utskrifne såsom tillfrisknade, d. ä. 8,93 % af alla under samma tid vårdade. Afförde under året såsom *förbättrade* hafva blifvit 54, 3,20 % af alla vårdade; afförde *oförbättrade och obotlige* 53 eller 3,14 % af alla vårdade. Såsom döde hafva blifvit afförde 84, d. ä. 4,98 % af alla vårdade, således *en* död af 20 vårdade. Denna dödlighet är ganska låg och utvisar, bland annat, den omsorgsfulla vård, som egnas de sjuke, jemte de fördelaktiga sanitära förhållanden, hvilka inom hospitalsinrättningarne äro rådande.

Med hänsyn till betalningsvilkoren hafva enligt gällande bestämmelser, bland alla under året vårdade, 78 erlagt afgiften i första klassen, 221 i andra och 1,245 i tredje; härförutom hafva 140 blifvit vårdade utan afgift, och höra härunder dels sådana sjuke, som qvarligga från tiden före 1858 års nådiga Stadga, dels en del kriminalpatienter, för hvilkas vård Fångstyrelsen erlägger särskildt bestämd afgift.

Antalet under året vårdade kriminalpatienter har varit 100, af hvilka vid årets slut qvarlägo 88, 71 män, 17 qvinnor. Af de nämnde 88 hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna: mord å föräldrar två, barnamord sex, mord å hustru en, mord å främmande person 24, öfvervåld å föräldrar fem, stöld femton, mordbrand aderton, o. s. v. — Under 1871 vårdades 84 kriminalpatienter, af hvilka 75 qvarlägo vid samma års slut; antalet vårdade har sålunda under redovisningsåret ökat med sexton, och antalet qvarliggande vid årets slut med tretton. De vårdade kriminalpatienterna utgöra 5,94 % af alla vårdade, d. ä. omkring *en* på sjutton; under 1871, 5,25 % eller *en* på nitton vårdade. Uti flera föregående års berättelser har Ordens-Gillet framhållit önskvärdheten af hospitalens befrielse från vården af kriminalpatienterna, samt under den 11 September 1873 hos Eders Kongl. Maj:t härom gjort särskild underdånig framställning.

Uti berättelserna såväl för 1870 som 1871 har Ordens-Gillet, med afseende å det år efter år sig ökande antalet af obotlige på hospitalen och de häraf beroende svårigheterna att emottaga nyligen insjuknade, vidrört frågan om upprättande af särskilda anstalter, egnade åt de obotliges vård. Denna fråga har genom underdånig skrifvelse af den 22 November 1873 blifvit Eders Kongl. Maj:ts slutliga pröfning underställd.

Inom samtliga anstalter har helsotillståndet, med hänsyn till tillfälligt uppträdande kroppsliga sjukdomar, varit, i likhet med hvad under föregående år egt rum, särdeles tillfredsställande. Bland alla vårdade hafva ej flere än 326, 184 män och 142 qvinnor, varit tillfälligt sjuke, d. ä. 19 % af alla vårdade, således *en* af fem; under 1871 voro 24 % af de vårdade tillfälligt sjuke, således *en* af fyra. Hvarken någon epidemisk sjukdom eller någon s. k. sjukhus-sjukdom har förekommit; de hygieniska förhållandena äro således inom samtliga inrättningar fullt tillfredsställande.

Då de jordbrukande samhällsklasserna utgöra flertalet af rikets befolkning, blir häraf en naturlig följd, att af antalet sinnessjuke, som vårdas å hospitalen, jemförelsevis flere tillhöra dessa klasser än någon annan samhällsklass. Af de under redovisningsåret vårdade 1,684 hafva 705, d. ä. 42 %, varit hemmanssegare eller jordtorpare jemte deras tjenare och daglönare. — Närmast intill dessa kommer i antal enskild betjening, ej till jordbruksklass hörande; af sådan vårdades under året 226, d. ä. 13 % af alla vårdade; 60 voro män, 166 qvinnor, således 27 % af de förre, 73 % af de sednare; ett missförhållande mellan könen, som nästan oförändradt under hvarje år af sednaste decennium egt rum.

Uti föregående årsberättelser har uppmärksamheten blifvit fäst vid de två hufvudsakligast förekommande orsakerna till sinnesrubbing, nemligen moraliska inflytelser och ärftligt anlag. Insjuknade till följd af moraliska inflytelser enligt den *specifikation*, som återfinnes uti *Bilaga A*, § 13, tab. 14, voro 31 % af alla vårdade, 41 % män, 59 % qvinnor. — Hvad det ärftliga anlaget beträffar, har uti föregående årsberättelser blifvit visadt, hvilken viktig rol

detta anlag har såsom predisponerande orsak till sinnesrubbing. Af alla vårdade höra ej mindre än 37 % under det ärftliga anlaget, och af de under redovisningsåret intagne hafva 36 % tillhört detsamma. — Såsom af mera intresse må anföras, att af de under direkt ärftligt anlag uppförda hafva 40 % haft arf från fäderne sidan, 52 % från möderne, samt 8 % både från fäderne och möderne. Specificerad redogörelse för alla förhållanden, rörande det ärftliga anlaget, återfinnes på anförda ställe i nyss återopade bilaga.

Med anledning af den under sednare tiden så ofta omordade ansträngningen i studier har uti berättelserna för föregående år uppgift blifvit lemnad, huru många studerande i allmänhet årligen blifvit dels vårdade dels intagne på hospitalen. Under redovisningsåret hafva 36 under kategorien studerande blifvit vårdade; af desse hafva fem under året blifvit intagne. Under 1871 intogos 9 och vårdades 37. Af de under redovisningsåret intagne fem uppgifvas fyra hafva blifvit sinnesrubbede till följd af för trägna studier. Då bland det stora antal studerande, såväl vid universiteten som vid elementarläroverken, ej flere än mellan sju och åtta, efter ett medium för de sednare fem åren, blifvit årligen intagne, synes ej något skäl vara att antaga det öfveransträngning i studier ensamt för sig, annat än undantagsvis, framkallar sinnesrubbing.

En i socialt hänseende äfvenledes ganska viktig fråga, huruvida sinnessjukdom till följd af spritdryckers missbruk är inom vårt land i tilltagande, kan på grund af redogörelserna från hospitalen ej med någon bestämdhet besvaras, alldenstund under året endast 58 blifvit vårdade, och af desse 16 intagne. Under 1871 vårdades 67 och intogos 19.

Uti berättelsen för 1871 lemnades detaljerad framställning, enligt från Statistiska Centralbyrån erhållna uppgifter, om de sinnessjukes antal såväl inom riket i sin helhet som särskildt för hvarje län, allt i öfverensstämmelse med folkräkningen för år 1870. Då några väsentliga förändringar i dessa hänseenden ej kunna anses hafva inträffat under redovisningsåret, förbigås vidare framställning härom, och hänvisas till de siffror, hvilka å sidd. VI, VII och VIII uti nämnde berättelse blifvit uppgifna. Endast må nämnas att, då de vårdades antal under år 1872 uppgår till 1,684, hafva, med antagande af att 9,054 sinnessjuka finnas inom riket likasom under år 1870, 18,59 % af desse blifvit å hospital vårdade, d. v. s. omkring *hvar femte*; äfvensom ock att, då sjukplatsernas antal å samtliga hospital vid 1872 års slut var 1,431, platser då funnos för 15,80 % af samtliga sinnessjuka, d. v. s. att plats då var tillgänglig för omkring *hvar sjunde*.

Underhållsdagarnes antal för de sjuke vid samtliga hospital har under året uppgått till 479,442, hvadan medeltalet dagligen vårdade blir 1,309. Under 1871 var underhållsdagarnes antal 13,760 *lägre*. 33 *flera* hafva i medeltal dagligen blifvit vårdade under 1872 än under 1871. Hvarje vårdad har under redovisningsåret i medeltal vistats inom hospital 284 dagar; under 1871 var denna medeltid 291 dagar; under 1870, 285 dagar. Omsättningen af sjuke har således under 1872 varit något lifvigare än under 1871 och ungefär lika som under 1870.

Totalkostnaden för sjukvården i sin helhet, endast undantagne utgifterna för reparationer å byggnaderna, för nybyggnader och för onera, uppgår till 454,180 Rdr 88 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarne, erhålles *hela underhållskostnaden för hvarje vårdad för dag*; denna blir 94,72 öre, d. v. s. att hvarje vårdad kostat i medeltal för dag, 94,72 öre; för år, 345 Rdr. Motsvarande tal för 1871 voro 89,16 öre, och 326 Rdr. Denna ej obetydligt högre medeldagskostnad under 1872, än under 1871, förklaras af de stegrade priserna å lifsmedel i sammanhang

med det ofvan anförda högre medeltalet dagligen vårdade under förstnämnda år. — Medeltalet utgifter för hvarje dag af året vid samtliga anstalter har varit 1,209 Rdr; under 1871 var detta medeltal 1,137 Rdr, således 72 Rdr lägre. — Uppgifter på de olika kostnaderna vid de särskilda hospitalen finnas specificerade bil. A, § 15, tab. 16; medelkostnaden har varit lägst vid Nyköpings och Wexiö hospital, nemligen 76 öre; högst vid Hernösands och Stockholms, nemligen 1 Rdr, då Göteborgs hospital ej tages med i beräkningen i anseende dertill att detta hospital största delen af året hade endast 67 platser och först under årets sista tvenne månader, sedan det nya hospitalet öppnades, erhöll 150, af hvilka 115 vid årets slut voro upptagna.

De förändringar, som under redovisningsåret egt rum inom antalet tjenstemän och betjening, hafva alla stått i samband med öppnandet af Göteborgs nya hospital. Så hafva en biträdande läkare och en föreständerska blifvit vid detta hospital tillsatta — platser, hvilka ej funnos vid gamla hospitalet — och betjeningen blifvit tillökad med tre sjukvaktare och sex sköterskor, motsvarande de tillökade sjukplatserna, från 67 till 150. — Medeltalet sjuke som hvar och en af betjeningen haft att dagligen tillse, har, beräknadt för samtliga hospital tillhopa, varit 9,35; under 1871 var detta medeltal 9,74. Detaljerade uppgifter uti nu nämnda hänsceuden återfinnas i bil. A, § 16, tab. 17.

Rörande den speciela sjukvården och med densamma i samband stående förhållanden får Ordens-Gillet i underdånighet åberopa af Generaldirektören öfver hospitalen afgifven redogörelse, bil. A. Nämnde Generaldirektör har under året inspekterat hospitalen i Hernösand, Upsala, Stockholm, Nyköping, Wadstena och Göteborg, samt öfver inspektionerna till Ordens-Gillet afgifvit detaljerade berättelser.

2. Självvård och undervisning.

Självvården har under redovisningsåret blifvit vid samtliga hospital upprätthållen enligt enahanda grunder, som under närmast föregående år. De från predikanterna afgifna årsberättelser innehålla ej några uppgifter, som kunna gifva anledning till förändrade bestämmelser rörande deras verksamhet. Denna verksamhet krönes visserligen sällan af någon mera anmärkningsvärd framgång bland de egentligen sjuke; men för konvalescenter är den serdeles viktig, emedan sinnet just under tillfriskningstiden visar sig öppet för religionens intryck; äfven för betjeningspersonalen är predikantens verksamhet af ej ringa betydelse. — Den undervisning, som vid de större hospitalen meddelas uti andra ämnen än religionen, utöfvar i vissa fall ett fördelaktigt inflytande, såsom en förströelse eller rättare afledning från de fixa föreställningar, hvarpå många sjuke vanligen rufva: särdeles är detta förhållandet med sådana som ej kunna sysselsättas med kroppsligt arbete. — De vid hvarje hospital befintliga boksamlingar, och hvilka stå under predikanternas vård, hafva under året blifvit underhållna och tillökade, samt begagnas ofta flitigt så väl af sjuke som af konvalescenter.

3. Byggnader, gårdar m. m.

Hernösand. Den redan uti berättelsen för 1870 omnämnda, tillernade nybyggnaden af ett tvätthus med tidsenliga apparater, — ytterst behöfligt med hänsyn till det under sednare år så betydligt tillökade platsantalet, — har först under redovisningsårets sommare kunnat påbörjas. Denna byggnad har så framskridit, att vid årets slut voro ytterväggarna upptimrade och tak pålagdt, men hela den öfriga anordningen måste uppskjutas till sommaren 1873. — Inom hospitalets byggnader hafva under året ej några andra förändringar blifvit vidtagna, än sådana som varit behöfliga för deras ändamålsenliga underhåll; så hafva åtskilliga kakelugnar dels blifvit omsatta, dels nyuppförda; inom de flesta sjuklokalerna hafva tak och väggar blifvit omstrukna dels med limfärg dels med oljefärg; äfvenledes hafva åtskilliga golf måst nyinläggas i bottenvåningen, samt plåttaket å det s. k. nya hospitalshuset omstrykas, m. m. m.

Några förändringar vid cellgårdarne, såväl på man- som qvinno-sidan, hafva blifvit gjorde i ändamål att åstadkomma särskilda isoleringsplatser för de mest stormande och våldsamme bland de sjuke, hvarföre åtskilliga nya plank blifvit uppsatta.

Generaldirektören har uti, öfver förrättad inspektion, afgifven berättelse fästet Ordens-Gilletts uppmärksamhet å den trängande nödvändigheten att söka åstadkomma ändamålsenligare lokaler för våldsamme, orolige och osnygge sjuke, än de nu befintlige. Dessa sjuke förvaras nemligen uti en gammal träbyggnad, hvars inredning på intet sätt motsvarar nutidens fordringar; cellerna äro belägna å båda sidor af en enda, sex fot bred, korridor; hvarje cell har, såväl för uppvärmning som för luftvexling, endast en större kvadratformig, öppen glugg i väggen ofvan dörren; denna glugg förorsakar att ljud från en enda cell fortplantas öfver hela afdelningen, så att, då en patient stöjar eller skriker, börja äfven öfrige föra enahanda ljud; genom ett dylikt förhållande motverkas ej sällan helt och hållet den fördel för behandlingen, som med isolering i cell åsyftas. Cellerna äro ock af så ringa omfång, att de ej hafva mera än högst 750 kubikfots innehåll, då de, enligt antagna grunder, böra innehålla minst tolf å tretton hundra kubikfot; de äro ock i flera hänseenden i öfrigt bristfällige och kunna ej under den kalla årstiden, då temperaturen är mycket låg, hållas tillfyllest uppvärmda. För hela cellafdelningen finnes ej heller något särskildt dagrum, utan de sjuke måste till följd af denna brist, under de årstider, då de ej kunna utsläppas till promenadgårdarne, hållas instängda i samma kyffe, ej allenast dygnet om, utan till och med veckor och månader. Härförutom är utrymmet inom cellafdelningen otillräckligt, alldenstund detta var ifrån början beräknadt efter ett sjukantal af 120, men detta antal har nu blifvit ökad till 139. Vidare har ock Generaldirektören anmärkt, att Öfverläkaren vid hospitalet ej har bostad inom inrättningen, utan bor inom sjelfva staden, ett förhållande, som ej är förenligt med de åligganden, som tillhöra en styresman för en så betydande inrättning, då han, enligt gällande instruktion, skall ensam ansvara ej allenast för sjukvårdens, utan äfven till en stor del för ekonomiens behöriga upprätthållande. Då nu härtill lägges, att utrymmet för sjukets mottagning från de fyra nordligaste länen under sednare år visat sig mer och mer otillräckligt, har Ordens-Gillet funnit sig föranlätet, att hos Eders Kongl. Maj:t göra underdåniga framställningar under den 6 Mars och 22 November 1873 om nödvändigheten, att med nybyggnad, m. m. dels utvidga dels förbättra detta hospital; och hafva ritningar jemte kostnadsförslag öfver dylik nybyggnad blifvit under sistnämnde dato till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnade.

Upsala. Redan uti berättelsen för 1870 omförmäldes, hurusom det s. k. gamla hospitalshuset befann sig uti så bristfälligt skick, att detsamma måste undergå en fullständig, ej allenast reparation, utan ock i sammanhang dermed en helt och hållet ny anordning af lokalerna. Uti denna byggnad förvaras nemligen de våldsamma, oroliga och osnygga qvinnorna, och anordningen af cellerna qvarstod från förra tider i hög grad otillfredsställande; derjemte voro ock bjelklagren inom hela huset så förmultnade, att cellvåningen, belägen en trappa upp, hotade att instörtas.

Till följd häraf blef det nödvändigt att företaga ganska betydande och kostsamma förändringar. Dessa kunde dock ej samtidigt utföras i sin helhet, alldenstund utrymme saknades för de sjukes förvarande inom andra lokaler, utan måste man inskränka sig till att fördela arbetena på tvenne år, således halfva huset hvardera året. Arbetena härmed börjades under 1871 års sommaren och fortsattes under sommaren 1872, då det hela blef fullbordadt. Under båda dessa somrar hafva en del sjuke måst inhysas uti en särskild, för tillfället å gården uppförd träbarack. Det sålunda under redovisningsåret färdiga hospitalshuset innehåller sexton celler på ömse sidor om en, genom huset gående, korridor. Cellerna äro ljusa, hvarje af omkring 1,200 kubikfots rymd; de äro försedda med kakelugnar, som eldas i korridoren, jemte dubbla dörrar till förhindrande af fortplantning af skrik och stöj; väggarne äro brädbeslagna. Bottenvåningen innehåller dagrum jemte badlokal, m. m. Genom nu anförda förändringar har detta hus, som förut var särdeles olämpligt för sitt ändamål, blifvit försatt i det skick, att det kan anses motsvara billiga fordringar enligt nutidens åsigt, för sinnessjukes behandling. — Då vid detta hospital vedbodas jemte stall och uthusbyggnader befunnos af ålder så bristfälliga, att de ej kunde repareras, har Ordens-Gillet gått i författning om att låta uppföra nya byggnader för sagde ändamål; en del af dessa har blifvit fullbordad under redovisningsåret; de öfriga återstodo att fullbordas under 1873.

Det höga antal af ansökningar om hospitalsvård, som ingått till detta hospital, och hvilka det nuvarande platsantalet, 155, ej medgifvit att bevilja, har sedan flere år visat nödvändigheten af att utvidga detsamma, och har Ordens-Gillet för sådant ändamål ansett nödigt att hos Eders Kongl. Maj:t förorda en nybyggnad för inrymmande af 100 sjuke, enligt underdåniga skrivelserna af den 6 Mars och den 22 November 1873.

Stockholm. Sedan Generaldirektören uti afgifna inspektionsberättelser under sednare år anmält otillräckligheten af detta hospitals cellafdelningar, beroende dels på det år efter år tillökade patientantalet, dels på det egendomliga förhållande vid detta hospital, att till detsamma införas från hufvudstaden ett större antal akuta sjukdomsfall af den beskaffenhet, att de med hänsyn till de våldsamma symptomerna måste isoleras i cell, har Ordens-Gillet beslutat, såsom äfven i berättelsen för 1871 blifvit anmaldt, låta uppföra tvenne nya cellflyglar, en för hvardera könsafdelningen. Med dessas uppförande börjades under redovisningsårets sommar, med beräkning, att de skulle kunna blifva färdiga till begagnande under hösten 1873. Kostnaden härför torde komma att uppgå till närmare 50,000 Rdr. — Inom hospitalets område befanns, vid egendomen Konradsbergs inköp för hospitalets anläggning, en större träbyggnad, inredd till sommarbostäder uti flere smärre rum och lägenheter. Denna byggnad, kallad »den röda Konradsbergsbyggnaden», har kvarstått obegagnad under förutsättning, att den möjligtvis skulle kunna någon gång användas för hospitalets ändamål, och då Generaldirektören hemställt, att undersökning borde verkställas, huruvida ej den skulle kunna ordnas till en afskiljd afdelning för tillfrisknande sjuke, har dylik undersökning af sakkunnige personer blifvit utförd. Då likvisst denna undersökning gaf vid handen, att byggnaden såväl till grund som materialier var så bristfällig, att den ej kunde hvarken för nyssnämnde eller annat ändamål användas, beslutade Ordens-Gillet dess borttagande, sedan den förut på offentlig auktion blifvit utbjuden och försäld. — Bland de årligen behöfliga reparationer, som inom hospitalets många byggnader blifvit verkställda, må endast särskildt anföras, att tvenne nya större varmvattenspannor af jern blifvit inköpta. — Nämnas må ock, att hospitalets ganska betydliga jordområde under sednare år blifvit mer och mer upparbetadt och är numera till största delen dräneradt och täckdikadt, samt en köksträdgård anlagd af nära tre tunnlands vidd, der för mathållningen användbara produkter odlas. Härförutom hafva planteringar af parkträd, buskar, m. m. till högst betydande antal blifvit gjorda.

Nyköping. Uti berättelsen för 1871 omnämndes, hurusom åtskilliga förändringar af betydligare omfång voro inom stora hospitalshuset nödvändiga. Detta hus var nemligen dels i flera hänseenden förfallet dels till lokalernas anordning föga ändamålsenligt. För hela vinden och takresningen befunnos bärbjelkarne delvis förmultnade, och soffrummen utgjordes af stora salar, hvarigenom de sjukes ändamålsenliga fördelning omöjliggjordes. Under redovisnings-

årets sommar hafva följande, såsom nödiga ansedda, förändringar blifvit bragta till verkställighet. Hela takresningen har blifvit nyuppförd och nytt plåttak pålagdt, samt vinden ordnad till beqväma förråds- och förvarings-lokaler; en frontespislägenhet har uppförts å husets norra långsida, innehållande ett större rum, som är ämnadt att begagnas såsom kyrkosal, samt ett rum för en sjukvaktare, och hafva härigenom äfven vunnits tvenne s. k. nattceller att begagnas till isolering af tillfälligt oroliga och opålitliga. De tvenne stora sofsalarne, en på hvardera könsafdelningen, hafva hvardera blifvit afdelade i tvenne rum, i sammanhang hvarmed äfven åtskilliga förändringar vid de förutvarande mindre sofflokalerna blifvit vidtagne. Kostnaderna för nu angifna arbeten hafva uppgått till omkring 5,600 Rdr.

Wadstena. Under redovisningsåret hafva vid detta hospitals vidsträckta byggnader endast förekommit åtskilliga större och mindre reparationsarbeten i och för det helas tillbörliga och ändamålsenliga underhåll.

Göteborg. Uti de föregående årens berättelser har summarisk redogörelse blifvit lemnad för fortgången af den nya hospitalsbyggnaden å Hisingön, på ett afstånd af nära en half mil ifrån staden. Enligt entreprenad-kontrakt skulle alla byggnader vara fullbordade och inredda under redovisningsårets sommar. I närvaro af utsedde besigtningmän, jemte Generaldirektören, afsynades det hela den 16 Augusti, och funno besigtningmännen alla de fordringar, som nämnde kontrakt bestämde, i alla väsentliga delar fullgjorda. Då de profil- och plan-ritningar jemte tillhörande beskrifning öfver detta hospital, som Ordens-Gillet velat offentliggöra, i likhet med hvad som förut varit vanligt, då nya hospitalsanläggningar blifvit fullbordade, ännu ej blifvit utförda, inskränker sig Ordens-Gillet denna gång till följande: Hospitalet är beläget uti en dalgång, sluttande från nordost till sydvest och mot norr och söder begränsad afträdbevuxna bergshöjder. Inom dalsträckningen i nordost äro hospitalsbyggnaderna uppförda. De utgöras af fem särskilda hufvudbyggnader, en för administrationen, en för ekonomien och trenne för den egentliga sjukvården, samtliga af tegel. Administrationshuset, ekonomibyggnaden och afdelningen för de våldsamme sjuke äro belägna hvar för sig i midten längs efter dalgången, och på hvardera sidan om dessa sträcka sig de båda, för de olika könen afsedda, sjukafdelningarne. Dessa sistnämnde byggnader äro uppförda efter ett förmedladt korridor- och paviljongs-system, hvardera i trenne underafdelningar, två våningar höga, samt äro förenade med en-våningspassager. De nedre våningarna innehålla badrum, snyggningsrum, diskkök, matsalar, arbetssalar, dagrum, sjukrum, vaktrum, isoleringsrum och förrådsrum; de öfre: sofrum, vaktrum och snyggningsrum. På vinden å vestra gaffarne, som äro trenne våningar höga, finnes inom hvardera byggnaden en större sal med vaktrum och kök, afsedd hufvudsakligen till infirmeri vid inträffande smittosamma sjukdomar. Källarvåningarne lemna utrymme för förråd af proviant, ved, kol, kalk, m. m. Till badrum, snyggningsrum och disktrum ledes kallt vatten ifrån en på ekonomibyggnadens vind placerad större cistern af jernplåt. Erforderligt varmt vatten till bad och rengöring erhålles ifrån i diskköken uppstälde, sjelfmatande värmeugnar af koppar. Uti dessa kök finnas utslagstrattar, hvarifrån det orena vattnet, liksom det ifrån badrum, snyggningsrum, stora köket och tvättanstalten, afföres uti den nedanför hospitalets område förbiflyttande Qvillebäcken medelst en större, underjordisk ledning, hvilken äfven upptager regnvatten, skurvatten, m. m. ifrån flerstädes å ekonomigården anbragte slaskaflopp. — Härförutom äro följande särskilda byggnader uppförda, nemligen: a) boställsbyggnad af trä, innehållande boställe för Öfverläkare och Syssloman; b) vid inkörporten, på ena sidan om densamma, portvaktarboställe; på andra sidan: en motsvarande byggnad, innehållande åtskilliga verkstadslokaler; c) en byggnad, innehållande stall och vagnshus, jemte likbod och obduktionslokal.

Sedan det hela blifvit af entreprenören, efter sålunda skedd afsyning, afefvereradt, återstod att anskaffa erforderliga så inre som yttre inventarier, beklädnads- och sängklädes-utredning, jemte behöflig betjenings-personal. Detta allt fordrade längre tid, än beräknadt var, så att inrättningens öppnande för sjukets mottagning ej kunde ega rum förrän den 4 November, på hvilken dag de sjuke från gamla hospitalet, 67 till antalet, öfverflyttades till det nya. Den 28 i samma månad förrättades af stiftets biskop inrättningens högtidliga invigning. — Rörande användningen af

det gamla hospitalets byggnader, har ännu icke kunnat fattas något annat definitivt beslut, än att de ej vidare kunna komma i fråga att begagnas för sinnessjukes vård.

Ehuruväl vid den i sammanhang med invigningen af den nya hospitalsanläggningen af Generaldirektören för rättade inspektion åtskilligt ej var till fullo ordnad, särdeles hvad angick det tillhörande jordområdet, m. m., afgaf dock Generaldirektören följande fördelaktiga omdöme, nemligen att »hela anläggningen har ett stilla, isolerat och fridfullt läge, hvarken oroadt af närboende grannar eller omgivande vägar; byggnaderna äro alla solida, och de af dem, som äro egnade för de sjuke, äro enligt nutidens åsigt särdeles väl ordnade enligt principerna för s. k. blandadt paviljong- och korridor-system; de byggnader, som innehålla lokaler för förvaltning och ekonomi, såsom ångkök, tvättanstalt, bageri och badinrättning, äro enligt nyaste modeller anordnade. Det hela tål full jemförelse med utlandets motsvarande nyare anläggningar för sinnessjukes vård och behandling.»

Wexiö. De förändringar, som inom detta hospital under redovisningsåret blifvit vidtagna, inskränka sig till följande: *a)* för första betalningsklassens sjuke har hitintills saknats särskild badlokal; dylik har uti ett rum som begagnats till persedelförråd, blifvit iordningställd, innehållande tvenne badkar jemte duschapparat och rörledningar såväl för varmt som kallt vatten; *b)* i anseende dertill, att cellafdelningen för män visat sig otillräcklig för det nuvarande patientantalet, har ett af arbetsrummen å mansafdelningen blifvit inredt till fyra celler.

Malmö. Ut i berättelsen för 1871 tillkännagaf redan Ordens-Gillet sig anse Malmö hospital numera hafva en provisorisk ställning med hänsyn till den på Eders Kongl. Maj:ts pröfning hvilande frågan om uppförande af ett nytt hospital för rikets sydligaste provinser i närheten af Lund. Till följd häraf hafva ej andra kostnader blifvit nedlagda på detta hospitals byggnader än sådana, som varit nödvändiga för lokalernas bibehållande uti beboeligt skick.

Sedan Eders Kongl. Maj:t behagat under den 9 December 1872 till Ordens-Gillet återförvisa de af Gillet den 18 Januari 1870 till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnade ritningar och kostnadsförslag till uppförande af det tillernade Skånska hospitalet, med befallning dels att tillse, huruvida ej kostnadsförslaget, till följd af de stegrade priserna å arbete och materialier, borde omarbetas, dels att taga i öfvervägande lämpligheten af paviljongsystemet vid hospitalets uppförande, har Ordens-Gillet till Eders Kongl. Maj:t under den 22 November 1873 öfverlemnade nyutarbetade såväl ritningar som kostnadsförslager.

Wisby. Ut i berättelsen för 1871 omförmäldes, hurusom Ordens-Gillet beslutat, att med anledning af ökad antal sjukplatser låta vidtaga åtskilliga förändringar inom den gamla hospitalsbyggnaden; men som dessa under redovisningsåret ej blifvit fullbordade, torde redogörelse för desamma böra uppskjutas till en följande årsberättelse.

Utgifterna under redovisningsåret för byggnader, reparationer och förbättringar vid samtliga hospital, — härunder ej inbegripne särskildt af riksdagen beviljade anslag för större nybyggnader, — hafva uppgått till 55,894 Rdr 72 öre. Motsvarande summa för 1871 var 26,962 Rdr 66 öre. För detaljerade upplysningar härom hänvisas till tabellen bil. D, hvarest under kolumnen »byggnader och reparationer» uppgifvas de olika belopp, som för hvarje särskildt hospital varit behöfliga.

---

4. Beklädnad, sängutredning, inventarier.

Underhållskostnaden för beklädnad, linne- och sängkläder har under året vid samtliga hospitalen uppgått till 37,316 Rdr 54 öre. Fördelas denna summa på medeltalet dagligen vårdade, finnes, att hvarje året om upptagen

sjukplats, för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar jemte linne och sängkläder, i medeltal kostat 28 Rdr 50 öre. Under 1871 var denna medelkostnad 29 Rdr; under 1870, 25 Rdr 86 öre; under 1869, 28 Rdr 40 öre, således i medeltal för fyra år, 27 Rdr 94 öre. Specificerade uppgifter öfver de olika beloppen af ifrågavarande utgifter vid de särskilda hospitalen äro angifna å tabellen bil. D i kolumnen »beklädnad och sängkläder». — Utgifterna vid samtliga hospital för inköp af möbler, sängar och öfriga inventarieartiklar hafva under redovisningsåret utgått med 10,204 Rdr 54 öre; i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats, 7 Rdr 79 öre. Motsvarande medeltal för 1871 var 10 Rdr 43 öre; för 1870, 6 Rdr 64 öre; för 1869, 6 Rdr 86 öre, således i medeltal för fyra år 7 Rdr 93 öre. Detaljerade siffror för de särskilda hospitalen angifvas å tabellen bil. D, kolumnen »inventariers uppköp och underhåll.» — Ut i afgifna inspektions-berättelser har Generaldirektören vitsordat så väl fullständigheten som den goda beskaffenheten af härunder hörande effekter.

5. Utspisning och Mathållning.

Hernösand. Vid detta hospital sker mathållningen medelst s. k. egen hushållning på det sätt, att de uti utspisningen ingående materialier särskildt medelst entreprenad uppköpas och sedan tillagas genom hospitalets egen betjening. Fördelarne af detta hushållningssätt framför det förr brukliga, att överlemna mathållningen i sin helhet till entreprenör efter bestämdt pris för hvarje portion, hafva visat sig ej obetydliga, såväl genom ett lägre pris, som hufvudsakligast genom en ökad säkerhet att erhålla en utspisning af god beskaffenhet och jemn likformighet. Portionspriset för dagen har vid detta hospital under året för första klassens sjuke varit 1,05 Rdr; för andra och tredje klassens män 44,75 öre, för qvinnor 41,75 öre.

Upsala. Enahanda mathållningssätt, som vid Hernösand, begagnas äfven vid Upsala. Dagportionspriset för andra och tredje klassens patienter, — någon första klass finnes ej, — har under året varit 34,50 öre; dagportionspriset för betjeningspersonalen uppgår till 48,30 öre.

Stockholm. Äfven vid detta hospital är egen hushållning införd. Dagportionernas pris hafva under året varit följande, nämligen: för första klassens sjuke 71,26 öre; för första klassens tjenstemän och dem af betjeningen, som erhålla denna klassens utspisning 77,57 öre; för andra och tredje klassens sjuke 32,73 öre, samt för betjening, som har utspisning jemte dessa klasser 45,20 öre. Då dessa låga priser möjligen skulle kunna framkalla den åsigt, att de sjuke ej erhålla tillräcklig föda, vare sig uti kvantitet eller kvalitet, bifogas den matsedel, som för hospitalet är gällande, bilaga B. Af denna framgår, att de sjukas föda är i hvarje hänseende fullt tillräcklig, och att sålunda den låga kostnaden är att tillskrifva den kloka hushållning, som inom inrättningen iakttages, särdeles lofvärd med hänsyn till det höga pris, som numera inom hufvudstaden är satt på alla uti utspisningen ingående artiklar.

Nyköping. Enahanda förhållande, som vid föregående hospital blifvit omförmäldt, eger äfven rum vid detta. Dagportionspriset har under året ej uppgått till högre än 30,80 öre.

Wadstena. Utspisningen försiggår härstädes efter äldre sätt genom entreprenad för dagportion, och har det pris, som för hvarje sådan betingats, varit för första klassen 87 öre, för andra och tredje klasserna 40 öre, samt för betjeningen 46 öre. Ordens-Gillet har visserligen föreslagit, att äfven vid detta hospital den egna hushållningen skulle införas; men direktionen har förklarat detta vara utförbart med hänsyn till hospitalets höga patientantal och stadens obetydlighet, samt den osäkra tillförseln från kringliggande landsort.

Göteborg. Vid gamla hospitalet skedde mathållningen medelst entreprenad; men vid det nya infördes omedelbart den s. k. egna hushållningen. Då kostnaderna för mathållningen såväl vid gamla som nya hospitalet sammanläggas, blir dagportionspriset 38,10 öre; någon första betalningsklass finnes ej vid detta hospital.

Wexiö. Af enahanda skäl, som ofvan för Wadstena hospital blifvit angifna, qvarstår vid detta hospital det gamla mathållningssättet medelst entreprenad till bestämdt pris för hvarje dagportion. Dagportionernas pris för första klassen har varit 84 öre, för andra och tredje klasserna 33,70 öre.

Malmö. Utspisningen sker medelst egen hushållning och medelkostnaden härför har under året varit 49 öre.

Wisby. Mathållningen sker medelst entreprenad och det bestämda dagportionspriset har varit 47 öre.

Kostnaderna för utspisningen för de sjuke vid samtliga hospital uppgår till 189,264 Rdr. Fördelas denna summa på underhållsdagarna, erhålles medelkostnaden för utspisning för hvarje person *för dag*, nemligen 39,47 öre; *för år* 144 Rdr. Under 1871 voro motsvarande tal 38,31 öre och 139 Rdr 83 öre. Vid alla anstalter sammanlagda uppgår utspisningskostnaden under 1872 för hvarje dag af året till 516 Rdr; under 1871 var den 488 Rdr.

6. De sjukas sysselsättning.

Uti berättelsen för 1871 har blifvit angifvet, hvilken synnerlig vigt Ordens-Gillet under sednaste decenniet fäst at derå, att vid hvart och ett af rikets hospital söka bereda de sjuke så vidsträckta tillfällen som möjligt till lämpliga sysselsättningar, så väl inom upprättade verkstäder som i fria luften. Efter hand hafva ock verkstäder, af större eller mindre omfång, allt efter hospitalets storlek, blifvit ordnade, så att dylika för de vanligast förekommande handtverken numera finnas vid alla hospital. Vid dem af de större hospitalen, der lokala förhållanden det medgifvit, hafva ock tillfällen till arbete i fria luften blifvit beredda medelst trädgårds- och parkanläggningar samt jordbruk. De sjukas arbeten så väl inom som utom hus gifva hospitalens ekonomi ganska viktiga fördelar.

7. Utrymme.

Hernösand. Enligt hvad i berättelsen för 1871 omnämndes, skulle vid detta hospital upprättas tio nya sjukplatser: dessa blefvo dock ej tillgängliga förrän vid redovisningsårets början, samt voro redan alla inom årets förra hälft upptagne. Sedan dess hafva de fleste, för hvilka sökts inträde, måst vänta längre eller kortare tid och var vid årets slut antalet af väntande fem. Härvid bör anmärkas, att allmänheten inom de nordliga länen, genom erfarenheten att ej erhålla plats för sina sinnessjuka, oftast uraktlåter att anmäla dem till inträde, utan behåller dem så länge, som möjligt, i hemmen. Då det är ett faktum, att ju längre tid förlöper från insjuknandet till intagning å hospital, desto svårbotligare blir sjukdomen, förklaras lätt, att vid Hernösands hospital ett högre antal obotlige förefinnes, än jemförelsevis vid något af de öfriga, och att således omsättningen af sjuke der måste blifva särdeles trög.

Upsala. Såsom ofvan blifvit nämndt, har tilloppet af sjuke till detta hospital under redovisningsåret, likasom under föregående år, varit så betydligt, att det ej varit möjligt att mottaga ens ett flertal af dem, som enligt gällande nådiga Stadga varit till hospitalsvård företrädesvis berättigade. Direktionen har derföre, enligt högst berörde Stadgas föreskrift, tidt och ofta öfversändt ansökningshandlingarna till Ordens-Gillet, som då sökt i hvad möjligt varit bereda tillfälle till placering å andra hospital. Vid redovisningsårets slut funnos det oaktadt ett antal af åtta, väntande på inträde. Af hospitalets 155 sjukplatser hafva i medeltal 151 varit dagligen året om upptagne.

Stockholm. Sjukplatserna vid detta hospital, hvilka äro bestämda till 164 för andra och tredje betalningsklasserna, hafva ej allenast dagligen med få undantag hela året om varit upptagna, utan Ordens-Gillet har vid många

tillfällen varit föranlåtet, att för trängande fall tidtals öka detta antal med ännu sex å åtta platser. Detta har dock endast kunnat såsom regel ske under den blidare årstiden, på det ej det sanitära tillståndet inom anstalten skulle genom öfverbefolkning blifva rubbadt. De ofvannämnda 164 platserna hafva blifvit öfverskridna på det sätt, att 165 sjuke varit i medeltal dagligen året om vårdade; vid årets slut voro tvenne väntande på inträde. Genom det ofvan anförda beslutet att uppföra tvenne nya cellflyglar i förening med åtskilliga förändringar inom de förutvarande lokalerna för orolige och våldsamme, är beräknadt, att 40 nya platser skola vinnas, hvarigenom hospitalet erhåller ett ökad utrymme och kan emottaga 224 sjuke: 20 af första betalningsklassen, 204 af andra och tredje klasserna.

Nyköping. Utrymmet vid detta hospital har varit, med hänsyn till förhållandet vid de öfriga hospitalen, något så när tillfyllestgörande; af de 70 sjukplatserna, som inrättningen innehåller, hafva i medeltal 68, året om, dagligen varit upptagna. Under sommarmånaderna voro dock alla platser så besatta, att tio ansökningar då blefvo till Ordens-Gillet öfverlemnade för de sjukas placering annorstädes.

Wadstena. Å afdelningarna för första betalningsklassen har utrymmet varit fullt motsvarande behovet; å andra och tredje klassernas deremot har mängden af inträdessökande varit så betydande, att väntningstiden ej sällan uppgått till månader, hvarförutom omkring 30 ansökningar blifvit från direktionen öfverlemnade till Ordens-Gillet. Till upplysning om detta förhållande tjenar, att af de 324 platser, som äro egnade åt andra och tredje betalningsklassens sjuke, hafva i medeltal 322 varit dagligen året om upptagna. Vid årets slut voro åtta väntande på inträde.

Göteborg. Såsom redan ofvan blifvit omförmäldt, var Göteborgs nya hospital beräknadt för 150 sjukplatser, och då det gamla innehöll 67, erhöles sålunda 83 nya. Ifrån den 4 November, då inrättningen öppnades, till den 31 December intogos, utom de 67 från gamla hospitalet öfverflyttade, 48 nya sjuke, hvadan antalet sistnämnde dag var 115. Således funnos 35 platser disponibla vid början af 1873; men till dessa voro redan då 21 ansökningar till Direktionen inkomna.

Wexiö. Tilloppet af inträdessökande har under hela året varit så betydligt, att väntningstiden ofta gått utöfver flera veckor, hvarjemte ett större antal ansökningar blifvit af Direktionen till Ordens-Gillet öfverlemnade. Detta gäller dock ej första betalningsklassen, alldestund å den för denna klass bestämda afdelning med sexton platser, endast tretton varit i medeltal året om dagligen upptagne; å afdelningarne åter för andra och tredje betalningsklasserna, hvilka innehålla 164 platser, hafva 163,80 platser varit året om dagligen upptagne. Vid årets slut voro ej mindre än elfva sjuke väntande på inträde. Med anledning af denna trängsel jemte det förhållande att hospitalets cellafdelningar, hvilka vid hospitalets första uppförande voro beräknade endast för 150 sjuke, numera, sedan platsantalet blifvit höjdt till 180, visat sig otillräckliga, har Ordens-Gillet under den 22 November 1873 hos Eders Kongl. Maj:t föreslagit en tillbyggnad, hvarigenom omkring 40 nya sjukplatser skulle kunna erhållas.

Malmö hospital har under hela redovisningsåret varit fullt besatt, och hafva exspektanternas antal tidtals uppgått ända till femton och derutöfver. Känbarast har trängseln varit på mansafdelningen, hvilken afdelning är särdeles vanlottad med hänsyn till lokalernas så väl utrymme som anordning. Sjukplatsernas antal är för det hela beräknadt till 175, och hafva närmare 172 af dessa varit dagligen i medeltal året om upptagna. De oupptagna platserna hafva uteslutande tillhört qvinnoafdelningen; till mansafdelningen voro vid årets slut sex, väntande på inträde.

Wisby. Ehuruval detta hospital endast innefattar 28 sjukplatser, hafva dessa dock visat sig motsvara behovet af sinnessjukvård för Gotlands befolkning.

8. Allmänna Hospitals- och Barnhusfonden.

I afseende på denna fonds inkomster och utgifter återopas bilagorna C och D samt kapitalräkningen, bilagan E.

Idiothemet i Sköfde.

Denna privatinrättning, som åtnjuter statsanslag af 2,500 Rdr, har under redovisningsåret, likasom under förutgående år, blifvit inspekterad af Generaldirektören, som, uti afgifven berättelse, vitsordat det fördelaktiga skick, hvaruti densamma fortfarande hålles. Vid inspektionstillfället vårdades 30 idioter, 16 af manligt, 14 af qvinligt kön. Af dessa var den äldste 23 år, den yngste 7 år. Bland de 30 vårdade voro fem frielever; de öfrige erlade en årsafgift af högst 400 Rdr, lägst 50 Rdr. Under året hade sju nya elever blifvit intagne; nio hade lemnat inrättningen, mer eller mindre förbättrade. Åtskilliga af eleverna syntes under året hafva gjort ej obetydliga framsteg, och rådde inom inrättningen en särdeles i ögonen fallande stillsamhet och ordning. På grund häraf anser Generaldirektören denna inrättning fortfarande göra sig väl förtjent af det understöd den af allmänna medel erhåller, samt att det är ganska ändamålsenligt, att staten genom lemnade bidrag söker befordra uppkomsten af dylika privatanstalter, alldenstund de som nu finnas, ej kunna till vård emottaga mer än ett högst ringa antal af sådana idioter, som af tjenlig vård och uppfostran skulle kunna hafva någon fördel. Dock bör härvid ej förbises, att utlandets erfarenhet visat hurusom anstalter för idioters uppfostran, om de skola förmå lemna några i allmänhet gynsamma resultat, aldrig böra upprättas uti större omfång, utan städse bibehållas vid ett inskränktare antal elever.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Denna privata Förening, om hvars syfte och verksamhet den underdåniga berättelsen för år 1869 lemnar närmare upplysning, har under 1872, likasom under de föregående åren, fortsatt sina bemödanden att bereda understöd till behöfvande tillfrisknade, då de utskrifvas från hospitalen. Till resp. Öfverläkare hafva under året blifvit öfverlemnade 800 Rdr för att efter deras pröfning utdelas för sagde ändamål. Af denna summa hafva 64 konvalescenter vid utskrifningen erhållit understöd till belopp af mellan 5 och 20 Rdr för hvarje. Under 1871 utdelades 725 Rdr till 80 personer; under 1870, 740 Rdr till 67. Under denna Förenings 11-åriga verksamhet har den lemnat understöd till 565 personer med ett sammanlagdt belopp af 6,988 Rdr. — I likhet med hvad som skett under tvenne föregående år, har Föreningen äfven för 1872 lemnat understöd till Idiothemet i Sköfde med 100 Rdr.

Serafimer-Ordens-Gillet framhårdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
undersåter och tjenare

G. A. Sparre.

Henning Hamilton.

O. I. Fähræus.

J. M. Björnstjerna.

Magnus Huss

Stockholm den 16 December 1873.

T. A. Billbergh.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1872;

af

D:r **MAGNUS HUSS,**
Generaldirektör öfver dessa Anstalter.

§ 1.

Öfversigt öfver *antalet vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1872.

Tab. 1.

1.	2. Antal befintliga sjukplat- ser vid årets början.	3. Qvarliggande sjuke från år 1871.			4. Intagne under år 1872.			5. Summa vårdade under år 1872.			6. Afförde under år 1872.			7. Qvarliggande till år 1873.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
		Hernösands.....	139	66	61	127	21	12	33	87	73	160	14	14	28	73
Upsala	155	77	73	150	29	26	55	106	99	205	29	24	53	77	75	152
Stockholms	184	91	88	179	28	28	56	119	116	235	28	25	53	91	91	182
Nyköpings	70	36	30	66	4	23	27	40	53	93	4	22	26	36	31	67
Wadstena.....	350	168	171	339	25	24	49	193	195	388	27	26	53	166	169	335
Wexiö	180	88	87	175	14	20	34	102	107	209	11	19	30	91	88	179
Göteborgs.....	67	31	34	65	37	26	63	68	60	128	6	7	13	62	53	115
Malmö	175	94	80	174	26	35	61	120	115	235	29	36	65	91	79	170
Wisby.....	28	11	10	21	4	6	10	15	16	31	1	1	2	14	15	29
Summa	1,348	662	634	1,296	188	200	388	850	834	1,684	149	174	323	701	660	1,361

1. *Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.*

Uti redogörelsen för år 1871 omnämndes, hurusom sjukplatsernas antal under året hade ökats, så att detta antal vid 1871 års utgång eller rättare vid 1872 års början utgjorde 1348. Tabellen angifver huru dessa platser inom de särskilda hospitalen voro fördelade. Under hösten 1872 hade emellertid inredningen af det nya hospitalet på Hisingen vid Göteborg blifvit fullbordad, så att patienterna från Göteborgs gamla hospital kunde flyttas dit den 5 November. Då detta nya hospital inrymmer 150 platser, eller 83 platser mer än det gamla, och då vid de öfriga hospitalen ingen förändring i sjukplatsernas antal under året egt rum, utgjorde således hela antalet disponibla sjukplatser vid 1872 års slut 1431.

2. *Qvarliggande sjuke från år 1871.*

Å samtliga anstalter funnos vid redovisningsårets början 1296. Af dessa voro 662 män och 634 kvinnor, 51,08 % af de förre och 48,92 % af de sednare. — Från år 1870 till 1871 qvarlägo 1247.

3. *Intagne under år 1872.*

Antalet intagne har varit 388; 188 män, 200 kvinnor; 48,45 % af de förre, 51,55 % af de sednare. — Under 1871 intogos 354, således 34 färre än under 1872. De under år 1871 intagne utgjorde 22,11 % af de under samma år vårdade; under 1872, 23,04 %.

4. *Antalet vårdade under år 1872.*

Detta antal har varit 1684; 850 män, 834 kvinnor; 50,47 % af de förre, 49,53 % af de sednare. — Under 1871 vårdades 1601, således 83 färre än under redovisningsåret.

5. *Afförde under år 1872.*

Afförde, (friske, förbättrade eller döde), hafva blifvit 323; 149 män, 174 kvinnor; respektive 46,13 % och 53,87 %. Af alla vårdade hafva 19,18 % blifvit afförda. Under 1871 affördes 305, d. v. s. 19,05 % af under detta år vårdade. — Jemförelsen mellan intagne och afförde utvisar, att 65 flere tillhöra de förre än de sednare. — Under 1871 voro 49 flere intagne än afförde.

6. *Qvarliggande till år 1873.*

Dessas antal är 1361. Från 1871 till 1872 qvarlägo 1296. Under 1872 hade sålunda patientantalet ökats med 65. Af de till 1873 qvarliggande voro 701 män, 660 kvinnor; respektive 51,51 % och 48,49 %. — Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 46 första betalningsklassen; 1315 de öfriga klasserna.

Vid jemförelse mellan nu lemnade uppgifter för 1872 och motsvarande uti redogörelsen för år 1871 inhemtas:

att sjukplatsernas antal blifvit ökade med 83;

att de intagnes antal under år 1872 öfverstiger med 34 antalet intagne 1871;

att hela antalet vårdade under 1872 är 83 flere än under 1871;

att under 1872 affördes 18 flere än under 1871;

att antalet qvarliggande till 1873 är med 65 högre än antalet qvarliggande från 1871 till 1872.

§ 2.

Öfversigt öfver sjukdomsformerna, hvilka förekommit bland vårdade å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1872.

Tab. 2.

1.	2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.		
	Ursinne, Mania.			Tungsinne, Melancholia.			Vansinne, Ecnia.			Förryckthet, Paranoia.			Svagsinnet, Dementia.			Fånighet, Idiotia.			Allmän förlamning, Paralysis generalis.			Fallandesot, Epilepsia.		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösanda.....	16	15	31	19	24	43	1	—	1	10	6	16	36	23	59	1	2	3	—	—	—	4	3	7
Upsala.....	33	42	75	24	30	54	18	6	24	15	9	24	5	5	10	2	4	6	3	1	4	6	2	8
Stockholms.....	48	54	102	28	37	65	16	8	24	11	8	19	1	6	7	1	1	2	10	1	11	4	1	5
Nyköpings.....	7	11	18	6	18	24	1	2	3	10	10	20	6	7	13	5	4	9	2	—	2	3	1	4
Wadstena.....	38	52	90	22	27	49	27	24	51	11	14	25	48	35	83	23	32	55	3	—	3	21	11	32
Wexjö.....	22	37	59	15	20	35	25	11	36	12	7	19	17	27	44	6	1	7	1	—	1	4	4	8
Göteborgs.....	30	15	45	19	22	41	6	3	9	3	8	11	2	3	5	5	7	12	2	—	2	1	2	3
Malmö.....	3	4	7	4	9	13	57	57	114	35	36	71	12	5	17	4	1	5	—	1	1	5	2	7
Wisby.....	7	9	16	2	7	9	—	—	—	2	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	—	3
Summa	204	239	443	139	194	333	151	111	262	109	98	207	127	111	238	48	52	100	21	3	24	51	26	77

1684

1. *Ursinne.* Med denna form hafva 443 blifvit vårdade; 204 män, 239 kvinnor; respektive 46,05 % och 53,95 %. I förhållande till *alla* vårdade utgöra de hithörande 26,31 %; 24,00 % af vårdade män, 28,65 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för år 1871 voro: 25,83 %; 22,08 %; 29,94 %, utvisande att en fjerdedel af alla vårdade lida af ursinne, såsom ock att kvinnornas antal är högre än männens. Liksom under flera föregående år har antalet för ursinne vårdade i förhållande till öfrige vårdade varit högst vid Upsala och Stockholms; 43,41 % å den förra, 36,58 % å den sednare, då Wisby icke toges med i beräkning.

2. *Tungsinne.* Härmed vårdade 333; 139 män, 194 kvinnor; respektive 41,74 % och 58,26 %. Af *alla* vårdade utgöra de med tungsinne 19,76 %; 16,35 % af vårdade män, 23,26 % af vårdade kvinnor. Erfarenheten från föregående år utvisar, att omkring en femtedel af alla vårdade lida af tungsinne. Summan af vårdade för *ursinne* och *tungsinne* utgör 776 eller 46,08 % af alla vårdade; 40,35 % af vårdade män, 51,91 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro: 45,09 %; 39,02 %; 52,47 %.

3. *Vansinne.* Härunder äro uppförda 262; 151 män, 111 kvinnor; respektive 57,63 % och 42,37 %; 15,55 % af *alla* vårdade, 17,76 % af vårdade män, 13,31 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro: 14,99 %; 18,37 %; 11,33 %.

4. *Förryckthet.* Af 207 vårdade voro 109 män, 98 kvinnor; respektive 52,65 % och 47,35 %. Af *alla* vårdade 12,29 %; 12,82 % af vårdade män, 11,75 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro 13,18 %; 13,94 %; 12,37 %.

5. *Svagsinnet.* 238 vårdade; 127 män, 111 kvinnor; respektive 53,36 % och 46,64 %. Af *alla* vårdade 14,13 %; af vårdade män 14,94 %, af vårdade kvinnor 13,31 %.

6. *Fånighet.* 100 vårdade; 48 af manligt, 52 af kvinligt kön. Af *alla* vårdade utgöra de fånige 5,93 %; af vårdade af manligt kön 5,64 %, af kvinligt kön 6,23 %.

7. *Allmän förlamning.* 24 vårdade; 21 män, 3 kvinnor. Af *alla* vårdade 1,42 %; af vårdade män 2,47 %, af vårdade kvinnor 0,36 %. Motsvarande tal för 1871 voro: 1,25 %; 2,16 %; 0,26 %.

8. *Fallandesot.* 77 vårdade; 51 af manligt, 26 af qvinligt kön; respektive 66,23 % och 33,77 %. Under 1871 vårdades ock 77; 63,63 % af manligt och 33,77 % af qvinligt kön. Af *alla* vårdade under 1872, 4,57 %; under 1871, 4,81 %.

Sälunda hafva, af *alla* vårdade, 26,31 % haft *ursinne*; 19,76 % *tungsinne*; 15,55 % *vansinne*; 12,29 % *förryckthet*; 14,13 % *svagsinnet*; 5,93 % *fånighet*; 1,42 % *allmän förlamning*; 4,57 % *fallandesot*.

Öfversigt öfver komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallsotssjuka förekommit under år 1872.

Tab. 3.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		
	Vårdade under år 1872.			Komplikationer.							
				Ursinne.		Svagsinnet.		Fånighet.		Ingen.	
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands	4	3	7	3	1	1	—	—	2	—	—
Upsala	6	2	8	5	2	—	—	1	—	—	—
Stockholms.....	4	1	5	4	1	—	—	—	—	—	—
Nyköpings	3	1	4	2	—	—	—	—	1	1	—
Wadstena	21	11	32	2	1	11	2	8	8	—	—
Wexiö	4	4	8	4	4	—	—	—	—	—	—
Göteborgs	1	2	3	—	—	1	2	—	—	—	—
Malmö	5	2	7	1	1	2	1	1	—	1	—
Wisby	3	—	3	2	—	—	—	—	—	1	—
Summa	51	26	77	23	10	15	5	10	11	3	—

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnes

Tab. 4.

1. Sjukdomsform.	2. A n s t a l t.															3. Årstid för insjuknandet.																		
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa. intagne.			Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Okänd.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.															
Ursinne. <i>Mania</i>	6	2	13	12	18	17	3	6	13	12	6	11	20	8	2	1	2	6	83	75	158	11	7	5	8	15	10	11	10	10	10	10	14	37
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	12	9	9	12	6	8	1	14	5	7	5	6	8	12	4	7	1	—	51	75	126	5	5	7	8	10	18	5	7	7	7	5	9	33
Vansinne. <i>Ecnolia</i>	—	—	4	1	1	3	—	1	3	3	2	1	5	2	14	17	—	—	29	28	57	5	1	—	2	2	1	4	2	2	3	2	3	30
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	9	—	—	6	10	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	1	—	—	—	—	—	1	2	1	—	1	—	2	—	—	—	—	2	6	8	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	6	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	7	1	8	1	—	—	1	1	—	1	1	—	—	1	2	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	3	—	1	—	1	—	—	1	1	1	—	1	—	1	1	1	—	—	8	4	12	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	10	
Summa	21	12	29	26	28	28	4	23	25	24	14	20	37	26	26	35	4	6	188	200	388	23	13	13	19	30	29	21	20	19	21	18	26	136

För summan intagne vid alla anstalter är ofvan, § 1, redogjort. Denna tabell utvisar antalet intagne vid hvarje serskild anstalt. Förhållandet mellan intagne och vårdade är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
20,62 %.	26,83 %.	23,83 %.	29,03 %.	12,63 %.	16,26 %.	49,22 %.	25,95 %.	32,25 %.

Häraf synes, att omsättningen varit trögast vid Wadstena, lifligast vid Nyköpings, alldenstund det höga antalet intagne å Göteborgs hospital beror på det derstädes under året tillökade platsantalet. Förhållandet härutinnan växlar betydligt för olika år; dock har vid Wadstena, Wexiö och Hernösands såsom vanligt minsta omsättningen förekommit.

1. *Sjukdomsformerna.* a) *Ursinne.* Af de 158 med denna form intagne, voro 83 män, 75 kvinnor; 42,72 % af *alla* intagne; 44,14 % af intagne män, 37,50 % af intagne kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro: 38,70 %; 34,24 %; 43,53 %. — Med hänsyn till de serskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne med ursinne och *alla* intagne, följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
24,24 %.	45,45 %.	62,50 %.	33,33 %.	51,02 %.	50,00 %.	44,44 %.	4,92 %.	80,00 %.

b) *Tungsinne.* 126 intagne; 51 män, 75 kvinnor. Af *alla* intagne utgöra desse 32,47 %; 27,12 % af intagne män, 37,50 % af intagne kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro: 30,79 %; 22,82 %; 39,41 %. Förhållandet mellan intagne med tungsinne och *alla* intagne, vid de serskilda anstalterna, har varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
63,63 %.	38,18 %.	25,00 %.	55,55 %.	24,49 %.	32,35 %.	31,74 %.	18,03 %.	10,00 %.

Uti ursinne och tungsinne hafva tillhopa blifvit intagne 284, d. ä. 73,19 % af *alla* intagne. Motsvarande tal för 1871 var 69,49 %.

c) *Vansinne.* Af 57 intagne voro 29 män, 28 kvinnor; 14,69 % af *alla* intagne; 15,42 % af intagne män; 14,00 % af intagne kvinnor. Motsvarande tal för 1871 voro: 16,66 %; 24,95 %; 7,65 %.

d) *Förryckthet.* 16 intagne; 4,12 % af *alla* intagne. — Med *svagsinnet* 8 intagne; 2,06 % af *alla* intagne. — Med *fånighet* 3; 0,77 %. — Med *allmän förlamning* 8; 2,06 % af *alla* intagne. — Med *fallandesot* 12; 3,09 % af *alla* intagne.

2. *Årstid för insjuknandet bland de intagne.* Denna har ej kunnat bestämmas för flere än 252 bland de 388 intagne, således för 64,94 %. Bland dessa har högsta antalet för månad förekommit under Maj, det lägsta under Februari och December. Under årets första kvartal hafva 49 insjuknat; under det andra 78; under det tredje 60; under det fjerde 65. *Under de sednaste tolf åren* hafva årstiderna för insjuknande uti *ursinne* och *tungsinne*, bland *alla* under dessa år med känd insjukningstid, varit:

Under 1:sta kvartalet.		Under 2:dra kvartalet.		Under 3:dje kvartalet.		Under 4:de kvartalet.	
Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.
305	206	343	292	268	200	251	201
511		635		468		452	
= 24,73 %		= 30,74 %		= 22,65 %		= 21,88 %	

3. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet härmed är:

Under 10 år.	11—20.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %	3,87 %	29,13 %	28,09 %	18,81 %	14,43 %	5,16 %	0,51 %

4. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 388 intagne har förhållandet härmed kunnat utrönas för 372, således för 95,87 %. De olika beståndstiderna för sagde 372 patienter utvisas som följer:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
27,96 %	27,69 %	11,02 %	6,72 %	2,42 %	3,49 %	20,70 %

Mer än en fjerdedel af alla dessa intagne hafva således blifvit intagne inom tre månader från sjukdomens utbrott. Inom första året från insjuknandet hafva 55,65 % blifvit intagne. Intagne med *ursinne* inom 3 månader från första utbrottet utgöra 43,03 % af *alla* med *ursinne* intagne; af *alla* med *tungsinne* endast 27,77 %. Af båda dessa former tillsammans 37,67 % inom 3 månader från insjuknandet.

5. *Antalet förutgångna anfall, före intagningen, af sinnessjukdom.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 345 bland de 388 intagne, således för 88,91 %. De recidiverande fallen och de för *första gången* insjuknade förhålla sig som följer:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
65,79 %	18,55 %	4,64 %	3,77 %	7,25 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig således till återfallen, som 65,79 till 34,21. Nära enahanda förhållande har egt rum under närmast föregående år; under 1871 var det som 67,23 till 32,77; under 1870 voro motsvarande tal 66,87 och 33,13; under 1869, 65,46 och 34,54; under 1868, 65,75 och 34,25. Det kan derföre antagas såsom regel, att af de intagne, om hvilka ifrågavarande förhållande är känt, omkring två tredjedelar hafva insjuknat för första gången och en tredjedel haft förutgående anfall. Medeltalen för nu anförda fem år äro 66,20 och 33,80.

Bland de 158, som under redovisningsåret blifvit intagne med *ursinne*, har förhållandet med förutgångna anfall kunnat bestämmas för 126, d. ä. för 79,74 %. Af dessa voro:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
51,59 %	19,84 %	6,35 %	8,73 %	13,49 %

Mer än hälften af insjuknade uti *ursinne* hade sålunda insjuknat för första gången; de öfriga voro återfall. Detta förhållande har under de sednaste fem åren vexlat sålunda: under 1871 utgjorde de för första gången insjuknade 49,56 %; under 1870, 61,90 %; under 1869, 52,78 %; under 1868, 48,15 %. Medeltalet för de fem åren blir 52,79 %.

Bland de med *tungsinne* intagne 126 hafva uppgifter uti ifrågavarande hänseende erhållits om 119, d. ä. om 94,44 %. Af dessa voro:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
73,11 %	22,69 %	3,36 %	0,00 %	0,84 %

Nära tre fjerdedelar af intagne med *tungsinne* hafva sålunda insjuknat för första gången; något mera än en fjerdedel voro återfall. Under sednaste fem år har förhållandet härutinnan varit följande: under 1871 tillhörde 76,04 % de för första gången insjuknade; under 1870, 62,60 %; under 1869, 71,61 %; under 1868, 70,73 %. Medeltalet för de fem åren blir 70,82 %. — Af dessa fem års medeltal för *ursinne* och *tungsinne* skulle kunna slutas, att återfallen förhålla sig till de för första gången insjuknade, för *ursinne* som 47,21 till 52,79, för *tungsinne* som 29,18 till 70,82. Sannolikheten för återfall är således vida högre för den, som en gång haft anfall af *ursinne*, än för den som haft *tungsinne*.

§ 4.

Uppgift på *åldern*, då *sinnessjukdom* för *första gången* uppträdt bland de under år 1872 intagne.

Tab. 5.

1. Sjukdomsform.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.		
	Under 15 år.		15—20.		21—25.		26—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Okändt.		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s:a.
Ursinne. <i>Mania</i>	1	—	13	12	16	15	11	10	11	8	7	7	6	6	—	—	—	—	18	17	83	75	158
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	—	—	8	—	7	13	9	6	9	17	7	15	4	11	—	2	1	1	6	10	51	75	126
Vansinne. <i>Ecnosis</i>	—	1	—	3	4	2	7	2	5	8	4	3	—	1	—	—	—	—	9	8	29	28	57
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	—	1	1	—	1	2	—	—	—	2	—	1	—	—	4	4	6	10	16
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	1	2	6	8
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	1	—	—	—	—	—	2	—	7	1	8
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	2	—	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	8	4	12
Summa	3	2	24	16	28	34	28	19	28	35	21	28	11	20	—	3	1	1	44	42	188	200	388

Bland redovisningsårets 388 intagne har åldern vid första insjuknandet kunnat bestämmas för 302, d. ä. för 77,83 %. Förhållandet bland dessa 302 är följande:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,66 %	13,25 %	20,53 %	15,56 %	20,86 %	16,22 %	10,27 %	0,99 %	0,66 %

Häraf följer, att 88,08 % af de intagne haft åldern under 50 år; 11,92 % öfver detta år. De talrikaste fallen hafva haft åldern mellan 20—30 år, dernäst mellan 31—40; 36,09 inom det förra, 20,86 % inom det sednare decenniet; inom båda tillsammans 56,95 %.

Bland de 158 med *ursinne* intagne har åldern vid sjukdomens första uppträdande kunnat bestämmas för 123, d. ä. för 77,84 %. För dessa var åldersförhållandet vid sjukdomens utbrott:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.
0,81 %	20,33 %	25,20 %	17,07 %	15,45 %	11,38 %	9,76 %

Före 40:de lefnadsåret hafva 78,86 % af de intagne insjuknat; efter detta år, 21,14 %. Högsta antalet insjuknade hafva varit inom åldern 15—25, nemligen 45,53 %, således nära hälften; motsvarande siffra för år 1871 var 47,01 %. Den öfvervägande fallenheten för insjuknande under symptomerna af ursinne skulle således visa sig inom nämnda åldersperiod, hvilket ock af de föregående årens erfarenhet besannas.

Bland 126 med *tungsinne* intagne har nu ifrågavarande förhållande med åldern kunnat utredas för 110, d. ä. 87,30 %. Åldersförhållandet är:

Under 15 år.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
7,27 %	18,18 %	13,64 %	23,63 %	20,00 %	13,64 %	1,82 %	1,82 %

Uti tungsinne hafva före 40:de lefnadsåret 62,72 % af de intagne insjuknat; 37,28 % efter detta år. Inom åldersperioden 15—25 hafva 25,45 % insjuknat; således en fjerdedel af hela antalet.

Tab. 6.

Sjukdomsform vid intagningen.	A n s t a l t.																		T i l l.																
																			Alder.																
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa afförde.		11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Ursinne. <i>Mania</i>	9	2	7	11	18	16	2	8	9	9	4	10	5	1	3	4	1	—	58	61	119	1	3	16	24	13	9	5	6	5	1	1	—	—	—
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	3	9	10	9	2	7	2	9	4	5	3	7	—	3	3	4	—	1	27	54	81	2	1	4	6	2	3	1	2	1	7	—	3	—	—
Vansinne. <i>Frensi</i>	—	—	5	—	—	—	—	2	3	4	2	1	—	—	17	16	—	—	27	23	50	1	—	3	1	3	—	2	2	—	1	—	1	—	—
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	2	5	10	—	—	8	15	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svagsinnet. <i>Demencia</i>	1	2	1	1	—	—	—	—	4	4	—	1	—	1	—	—	—	—	6	9	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	1	1	—	1	—	—	3	1	1	—	1	—	—	1	—	—	6	4	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	7	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	10	2	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	1	4	1	—	—	—	1	2	3	—	—	—	—	1	—	—	—	7	6	13	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	14	14	29	24	28	25	4	22	27	26	11	19	6	7	29	36	1	1	149	174	323	4	4	24	31	18	13	8	10	6	9	1	4	—	—

Ofvan i § 1, mom. 5. har redan blifvit uppgifvet, att de affördes antal under året utgjorde 323, 19,18 % af alla vårdade; sålunda har endast *en* af *fem* bland de vårdade lemnat anstalterna, vare sig såsom tillfrisknad, förbättrad, oförbättrad eller död. Förhållandet mellan afförde och vårdade vid de särskilda anstalterna har varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
17,50 %.	25,85 %.	22,55 %.	27,95 %.	13,66 %.	14,35 %.	10,15 %.	27,65 %.	6,45 %.

Högsta antalet afförde i förhållande till vårdade har under året förekommit å Nyköpings och Malmö anstalter, det lägsta å Wisby och Hernösands; ty Göteborgs kan ej, af ofvan anfördt skäl, ingå uti jämförelsen.

1. *Afförde tillfrisknade.* a) *De tillfrisknades antal.* Af *alla* de afförde hafva 132 lemnat anstalterna såsom till helsen återställda, 61 män, 71 kvinnor; 7,83 % af alla vårdade; 7,17 % af vårdade män, 8,51 % af vårdade kvinnor. Under 1871 tillfrisknade 8,87 % af alla vårdade: 9,51 % af vårdade män, 8,07 % af vårdade kvinnor. Under de senaste *tolf* åren har medeltalet tillfrisknade för året varit 8,17 % af alla vårdade: 8,57 % af vårdade män, 8,97 % af vårdade kvinnor. — Af dem som vårdats för *ursinne*, hafva 18,96 % tillfrisknat; af dem som vårdats för *tungsinne*, 9,61 %: således omkring hvar femte af de förre och omkring hvar tionde af de sednare. Nära öfverensstämmande härmed var förhållandet under 1871. — b) *De tillfrisknades ålder.* Högsta antalet tillfrisknade hafva varit inom åldersperioderna 21—30 och 31—40: 41,66 % af de tillfrisknade inom förra perioden, 23,48 % inom den sednare; inom åldersperioden 41—50 var de tillfrisknades antal 13,63 %. — Jämföres åter de tillfrisknades antal inom hvarje åldersperiod med antalet af alla inom motsvarande period vårdade, enligt Tab. 9, erhålles följande öfversigt:

11:te—20:de lefnadsåret.	21—30 år.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
25,80 %	16,97 %	6,54 %	4,14 %	5,64 %	4,50 %	0,00 %

sjuks behandling under år 1872 afförde.

19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.			34.		35.		36.			
r i s k n a d e.																														Förbättrade.	Oförbättrade och obotlige.	Döde.						
Vistelsetid.												Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.												Summa tillfrisknade.														
Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okänt.		m.					qv.		s.a.			
37	35	2	5	1	—	1	1	—	1	—	1	6	5	22	20	6	6	3	1	1	2	1	3	2	5	—	1	41	43	84	9	5	2	1	6	12	18	
6	18	1	3	1	1	1	—	1	—	—	—	2	2	2	12	3	5	—	1	—	—	—	1	3	1	—	—	10	22	32	6	16	4	5	7	11	18	
6	2	2	1	—	—	—	—	1	—	—	2	—	1	3	1	1	1	1	1	1	—	—	—	3	1	—	—	9	5	14	6	4	9	12	3	2	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	7	3	7	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	4	7	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	2	11
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	56	5	9	2	1	2	1	2	1	—	3	8	8	27	33	10	12	4	3	2	2	1	4	9	8	—	1	61	71	132	26	28	25	28	37	47	84	

I öfverensstämmelse med förhållandet under åren 1868—1871 lemnar denna öfversigt den slutsats, att — relativt till antalet vårdade — tillfriskning oftast egt rum under decenniet 11—20; efter detta decennium i fortgående aftagande.

c) De tillfrisknades vistelsetid, d. v. s. den tid som förflutit från intagningen till friskskrifningen. Förhållandet i detta hänseende är:

Vistelsetid under 1 år.	Mellan 1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
80,33 %	10,60 %	2,27 %	2,27 %	2,27 %	2,27 %

Under 1871 tillfrisknade under första årets vistelse inom anstalt 78,17 %. Den gamla erfarenheten eger fortfarande sin fullgiltighet, nemligen att den, som ej tillfrisknar inom första året, har derefter för hvarje år allt mörkare utsigter till helsans återvinnande. d) Sjukdomens bestånd, bland de tillfrisknade, från uppkomsten till helsans återställande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.
12,12 %	45,45 %	16,67 %	5,30 %	3,03 %	3,79 %	12,88 %	0,76 %

Inom första året från sjukdomens uppkomst hafva således bland de tillfrisknade 57,57 % återvunnit helsan; under 1871 var denna siffra 62,67 %. — Från *ursinne* hafva inom tre månader från sjukdomens utbrott 13,09 % af de friskskrifna tillfrisknat; inom första året 63,09 %. Motsvarande tal för *tungsinne* äro: 12,50 % och 56,25 %.

2. Afförde förbättrade. Dessas antal är 54, d. ä. 16,71 % af alla afförde; 3,20 % af alla vårdade. Motsvarande tal för 1871 voro: 16,72 % och 3,18 %.

3. Afförde oförbättrade och obotlige hafva blifvit 53, d. ä. 16,40 % af alla afförde; 3,14 % af alla vårdade. Motsvarande tal för 1871 voro: 15,08 % och 2,87 %. — Summan af afförde förbättrade, oförbättrade och obotlige är

§ 7.

Öfversigt öfver förhållandet under år 1872 mellan *vårdades* och *affördes* (*tillfrisknades*, *förbättrades*, *oförbättrades* samt *dödes*) antal inom de serskilda anstalterna för sinnessjukas behandling.

Tab. 8.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
Tillfrisknade	6,25 %	14,63 %	13,17 %	15,05 %	5,92 %	5,74 %	4,68 %	3,40 %	6,45 %
Förbättrade.....	6,25 %	4,39 %	1,95 %	4,30 %	0,77 %	3,34 %	2,35 %	5,95 %	6,45 %
Oförbättrade och obotl.	1,87 %	0,97 %	0,97 %	4,30 %	2,06 %	0,47 %	0,00 %	14,04 %	0,00 %
Döde	3,12 %	5,85 %	9,75 %	4,30 %	4,89 %	4,78 %	3,12 %	4,25 %	0,00 %

1. *Tillfrisknade*. Nära lika hög tillfriskningsprocent utvisa anstalterna i Upsala, Stockholm och Nyköping, mellan 13 och 15 procent. Lågst är den vid Malmö. Vexlingarne uti antalet tillfrisknade i förhållande till vårdade bero på omständigheter, hvilka uti föregående årsberättelser blifvit antydda.

2. *Förbättrade*. Antalet af dem bland de vårdade, hvilka utgått förbättrade, vexlar vid de serskilda anstalterna mellan 6,45 % och 0,77 %.

3. *Oförbättrade och obotlige*. Bland under denna kategori afförde har ingen förekommit vid Göteborgs och Wisby; vid Wexiö endast 0,47 % af de vårdade; vid Upsala och Stockholms 0,97 %, under det att Malmö har ända till 14,04 %.

4. *Döde*. Under de sednaste fyra åren har intet dödsfall inträffat inom Wisby anstalt. Högsta dödlighetsprocenten har under redovisningsåret förefunnits å Stockholms, den lägsta å Hernösands och Göteborgs.

§ 4.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1872 vårdades *lefnadsålder*.

Tab. 9.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	
	I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands	—	—	25	8	23	26	24	20	11	15	4	4	—	—
Upsala	7	2	25	22	34	25	17	19	13	20	10	8	—	3
Stockholms	3	2	20	23	42	38	36	27	14	15	2	8	2	3
Nyköpings	—	2	9	10	11	11	10	12	7	10	—	7	3	1
Wadstena	3	4	40	26	52	44	55	49	28	44	9	15	6	13
Wexiö	1	1	18	14	33	30	22	31	16	23	7	6	5	2
Göteborgs	2	2	25	10	21	11	10	19	7	10	2	7	1	1
Malmö	2	—	22	21	37	32	35	33	13	17	10	9	1	3
Wisby	—	—	4	2	2	2	8	7	1	2	—	3	—	—
Summa	18	13	188	136	255	219	217	217	110	156	44	67	18	26

Det relativa förhållandet med de vårdades ålder är följande:

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,84 %	19,25 %	28,14 %	25,77 %	15,79 %	6,59 %	2,62 %

Denna öfversigt afviker föga från motsvarande för föregående åren. Högsta antalet är mellan 31—50 år, öfver hälften af alla vårdade. Uti föregående årens öfversigter har anmärkts, att männernas antal till och med 40:de året är högre än kvinnornas inom samma ålder, men att efter detta år kvinnornas är öfvervägande männernas. Förhållandet härmed för 1872 är följande:

I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
2,12 %	1,56 %	22,12 %	16,30 %	30,00 %	26,26 %	25,53 %	26,02 %	12,94 %	18,71 %	5,17 %	8,03 %	2,12 %	3,12 %

Till och med 40:de året hafva sålunda blifvit vårdade 54,24 % män af alla vårdade män, 44,02 % kvinnor af alla vårdade kvinnor. Efter nämnde år åter utgöra männen 45,76 %, kvinnorna 55,98 %. Motsvarande tal för 1871 äro: för män 56,18 % och 43,82 %, för kvinnor 45,45 % och 54,55 %.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 10.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
Sjukdomsform den 31 December 1872.	A n s t a l t.										
	Hernösands.	Uppsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.	Summa befintlige sjuke den 31 Dec. 1872.	
	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q. Sa	
Ursinne. <i>Mania</i>	8 12	26 31	30 38	5 3	29 44	18 27	22 13	— —	6 9	144 177	321
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	15 15	14 21	26 30	5 9	18 22	12 13	17 15	1 5	2 6	110 136	246
Vansinne. <i>Ecnia</i>	1 —	13 6	16 8	1 —	24 20	23 10	6 3	40 41	— —	124 88	212
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	9 4	14 8	10 8	9 9	11 14	12 7	5 8	30 26	2 —	102 84	186
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	35 24	4 4	1 6	6 6	44 30	17 26	5 5	12 5	— —	124 106	230
Fånighet. <i>Idiotia</i>	1 2	1 3	1 —	5 4	20 31	5 1	4 7	4 —	1 —	42 48	90
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	— —	3 1	3 —	2 —	1 —	— —	2 —	— —	— —	11 1	12
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	4 2	2 1	4 1	3 —	19 8	4 4	1 2	4 2	3 —	44 20	64
Summa	73 59	77 75	91 91	36 31	166 169	91 88	62 53	91 79	14 15	701 660	1361

1. *Antalet sjuke.* Vid 1872 års början funnos, enligt § 1, å samtliga anstalter 1296 sjuke; vid årets slut 1361, således en tillökning af 65 sjuke. Enär enligt § 15 sjukplatsernas antal vid årets slut var 1431, funnos således 70 platser oupptagne, hvaraf största delen på Göteborgs nya hospital. De inom 2:dra och 3:dje betalningsklasserna obesatta platserna voro följande: vid Uppsala 3, vid Nyköpings 3, vid Göteborgs 35 och vid Malmö 5.

2. *Sjukdomsformerna bland de vid 1872 års slut befintlige sjuke.* Förhållandet mellan antalet sjuke inom hvar och en af de serskilda sjukdomsformerna och hela antalet sjuke är:

Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckthet.	Svagsinnet.	Fånighet.	Allmän förlamning.	Fallandesot.
23,58 %	18,07 %	15,58 %	13,67 %	16,90 %	6,61 %	0,89 %	4,70 %

Denna beräkning utvisar ett förhållande mellan de olika sjukdomsformerna, som icke synnerligen avviker från det som erhållits under föregående år. Under 1871 tillhörde 21,99 % af alla befintliga *ursinne*, 15,97 % *tungsinne*; under 1870, respektive 22,21 % och 16,52 %; under 1869, 21,16 % och 14,33 %; under 1868, 20,37 % och 16,63 %. Medeltalen för dessa fem åren blifva 22,26 % och 16,30 %. d. v. s. att de som lida af *ursinne*, utgöra omkring en femtedel, de som lida af *tungsinne*, omkring en sjettedel af samtliga sjuke.

3. *Lefnadsåldern.*

11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,25 %	16,90 %	28,36 %	25,72 %	18,15 %	6,17 %	3,45 %

1. Med hänsyn till afgift. a) *Betalande i första klass.* Omsättningen bland de sjuke inom denna klass har varit följande:

1.	2.		3.		4.		5.		6.	
	Qvarliggande från 1871.		Intagne under 1872.		Summa vårdade.		Afförde under 1872.		Qvarliggande till 1873.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Hernösands.....	1	1	1	—	2	1	—	1	2	—
Stockholms	9	7	5	6	14	13	7	7	7	6
Wadstena.....	11	7	5	2	16	9	8	—	8	9
Wexiö.....	7	5	6	5	13	10	5	4	8	6
Summa	28	20	17	13	45	33	20	12	25	21

De 78 härunder vårdade utgöra 4,63 % af alla vårdade; de 30 intagne, 7,73 % af alla intagne; de 32 afförde, 9,90 % af alla afförde. Under 1871 vårdades inom denna klass 77; de qvarliggandes antal från 1870 till 1871 var 46; från 1871 till 1872, 48; vid förra tillfället 3,68 % af alla befintlige, vid det sednare 3,70 %. — *b) Betalande i andra klass.* Dessa voro vid 1872 års slut 189, d. ä. 13,88 % af alla då befintlige; motsvarande vid 1871 års slut utgjorde 12,81 %. — *c) Betalande i tredje klass.* Hit höra 995, d. ä. 73,10 % af alla vid årets slut befintlige, Motsvarande tal vid 1871 års slut voro 954 och 73,61 %. — *d) Vårdade utan afgift* voro vid årets slut 131, d. ä. 9,62 % af alla befintlige. — *e) Tilltalade eller dömda för brottslig handling, s. k. kriminalpatienter.* Antalet af desse var vid årets slut 88; 71 män och 17 kvinnor; 6,46 % af alla befintlige; 10,12 % af befintlige män; 2,57 % af befintliga kvinnor. — Vid 1871 års slut funnos 75 kriminalpatienter. Inom de serskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuke vid 1872 års slut följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
4,54 %	7,23 %	7,14 %	2,98 %	3,58 %	8,93 %	6,08 %	11,17 %	6,89 %

I likhet med föregående år har Malmö det högsta relativa antalet kriminalpatienter; dernäst står Wexiö; det lägsta är å Nyköpings. — Af hela antalet befintlige vid redovisningsårets slut är omkring hvar femtonde kriminalpatient, omkring hvar tionde bland män, hvar trettioåttonde bland kvinnor. Af de 88 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna:

Mord å föräldrar	2	Våld å främmande person	10
Mord å hustru	1	Försök till våldtäkt	2
Barnamord	6	Stöld	15
Mord å främmande person	24	Mordbrand	18
Dråp.....	1	Förfalskning	1
Mordförsök	2	Sedelutprångling	1
Öfvervåld å föräldrar	5		88

Af hithörande hafva under redovisningsåret 2 blifvit afförde, 14 intagne; under 1871 affördes 9, intogos 7.

2. *Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.* a) *Snygge och osnygge.* Af hela antalet sjuke vid årets slut tillhörde 79,72 % de snygge, 20,28 % de osnygge. — Motsvarande tal för 1871 voro 70,68 % och 29,32 %. — Bland männen voro 81,59 % snygge, 18,41 % osnygge; bland kvinnorna 77,72 % snygge, 22,28 % osnygge. Å de serskilda anstalterna är förhållandet mellan dessa kategorier ganska olika; så har Wisby ingen osnygg, Wexiö endast 7 %, Upsala 11 %, då deremot Wadstena och Hernösands har 26 %, och Stockholms 23 %. — b) *Lugne, orolige, våldsamme.* Af de vid årets slut befintliga voro 52,90 % lugne, 40,26 % orolige, 6,84 % våldsamme, — Motsvarande tal för 1871 voro: 56,62 %, 37,58 %, 6,40 %. — Vid 1872 års slut var sålunda en af fjorton sjuke våldsamm; vid 1871

§

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling den 31

Tab. 12.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.															
Sjukdomsform vid intagningen.	F — ö — d — e — l —																												
	Norrbottens Län.		Westerbottens Län.		Jemtlands Län.		Wester-Norrlands Län.		Gästriklands Län.		Kopparbergs Län.		Vernlands Län.		Örebro Län.		Vesterås Län.		Upsala Län.		Stockholms Län.		Stockholms Stad.		Nyköpings Län.		Göteborgs och Bohus Län.		
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Ursinne. <i>Mania</i>	—	5	5	4	6	3	3	11	11	3	10	14	7	6	14	15	11	9	10	12	4	14	7	16	6	3	14	10	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	6	—	2	2	1	—	12	14	3	4	3	5	8	7	5	3	6	7	8	11	12	9	6	14	6	10	10	6	
Vansinne. <i>Ecnia</i>	—	1	—	—	—	—	2	—	2	1	8	1	3	3	3	3	2	1	6	—	4	5	8	3	2	—	4	3	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	1	—	2	—	—	3	—	4	1	9	4	1	1	2	2	—	1	4	2	5	2	3	2	8	3	5	12	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	—	6	—	3	1	3	4	1	—	2	2	7	2	6	4	—	2	2	—	1	3	1	4	1	1	4	2	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	2	—	1	1	1	2	1	—	—	3	1	—	—	—	4	4	5	5	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	1	2	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	1	—	1	—	1	2	1	—	1	—	2	—	3	2	2	—	—	2	3	1	1	1	1	2	—	2	1
Okänd ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	—	—	
Summa	9	7	14	9	12	4	24	33	22	9	36	26	29	20	34	31	23	20	31	30	30	34	28	40	35	29	46	39	

1. *Födelseort.* Uti berättelsen för år 1871 finnes intagen en tabellarisk öfversigt rörande procentförhållandet mellan antalet sinnessjuka inom hvarje län och antalet bland dessa, som vårdas inom allmän anstalt, och torde för detta år endast en hänvisning till samma öfversigt vara erforderlig.

Vid jämförelse mellan totalantalet sinnessjuka för hela riket och antalet vårdade inom samtliga anstalter, vid 1872 års slut, finnes, att 15,14 %, d. ä. omkring hvar sjunde af befintliga sinnessjuka vårdas å de allmänna anstalterna. Detta förhållande är mindre fördelaktigt, enär i flera af Europas stater hvar fjerde, ja till och med hvar annan sinnessjuk erhåller plats å allmän anstalt.

2. *Boningsort vid insjuknandet.* Af samtliga vid 1872 års slut inom anstalterna befintliga sjuke voro vid insjuknandet 69,80 % boende å landsbygd, 30,20 % i stad. — Motsvarande tal för 1871 voro: 69,75 % och 30,25 %. — Af vårdade från landsbygd voro 53,57 % män, 46,43 % kvinnor; från stad 46,71 % af de förre, 53,29 % af de sednare; förhållandet således omvänt mellan könen inom de båda boningsorterna. — Jemföres folkmängden å landsbygden och i städerna — enligt Statistiska byråns uppgifter för den 31 December 1872 — med antalet sinnessjuka från landsbygd och från stad, befintliga inom anstalterna den 31 December 1872, finnes, att en sinnessjuk på 3875 invånare då vårdades från landsbygd; en på 1382 från stad. — Motsvarande tal för 1871 voro: 4014 och 1377.

års slut *en* af femton. — Förhållandet mellan *våldsamme* sjuke och öfrige har, inom de serskilda anstalterna, varit följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
8,33 %.	4,60 %.	10,43 %.	8,95 %.	8,95 %.	0,56 %.	9,56 %.	1,76 %.	17,24 %.

11

December 1872 befintliges *födelseort, boningsort och civilstånd.*

e o r t.																				Boningsort.				Civilstånd.													
																				Land.		Stad.		Gifte.				Ogifte.		Enkling.		Enka.					
Elfsborgs Län.		Skaraborgs Län.		Östergötlands Län.		Kalmar Län.		Jönköpings Län.		Kronobergs Län.		Hallands Län.		Blekinge Län.		Kristianstads Län.		Malmöhus Län.		Gotlands Län.		Utrikes orter.															
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		
6	11	9	10	10	24	7	15	3	2	11	11	1	1	6	4	3	3	1	—	3	6	1	—	116	146	53	66	28	57	10	9	124	120	6	1	20	6
5	8	2	4	9	15	3	7	4	4	6	5	—	1	2	2	—	2	2	4	1	8	—	—	84	104	38	48	29	41	6	8	82	84	4	1	12	7
5	—	5	1	7	10	8	3	1	3	11	2	—	—	8	6	7	5	26	31	—	—	3	1	81	40	44	43	24	22	3	4	92	49	5	1	7	1
3	2	3	2	2	7	5	4	3	—	4	2	—	—	3	1	8	4	19	22	—	1	2	—	71	48	26	30	14	19	3	2	78	52	2	—	5	—
3	2	7	1	4	4	2	5	12	6	9	12	1	3	3	4	4	—	5	6	—	—	—	1	78	53	11	16	13	13	2	1	74	50	—	—	4	1
5	4	—	6	7	6	1	1	4	1	3	1	—	1	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	31	31	9	7	1	—	—	—	39	37	—	—	1	—
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	4	—	4	1	—	—	6	—	—	—	—	—
1	1	2	—	9	2	1	1	2	2	2	1	—	—	—	—	—	—	4	2	3	—	—	—	37	12	7	8	1	1	—	1	41	17	1	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	—	1	—	1	—	—	5	5	—	—	1	—
29	28	28	24	49	68	27	36	29	18	46	34	2	6	22	19	22	14	60	65	8	15	6	2	509	441	192	219	114	155	24	25	541	414	18	4	50	16

Förhållandet för båda åren således nära öfverensstämmande, ungefär som 1 till 3, d. v. s. att, i förhållande till folkmängden å landsbygden och i städerna, vårdas tre gånger så högt antal från de sednare som från de förre. — Jemförës totalantalet inom riket befintlige sinnessjuka serskildt för landsbygd och för städer med folkmängden å landsbygd och i städer, finnes, att *en* sinnessjuk kommer på 454 innevånare å landsbygd, *en* på 635 i städerna, eller 22,03 % på 10,000 af de förre, 15,74 % på 10,000 af de sednare. Här af följer, att sinnessjukdomar relativt till folkmängden förekomma oftare bland landsbygdens än bland städernas invånare. Den skenbara motsägelse, som härigenom uppstår till nyss anförda beräkning, att ett högre antal sinnessjuka vårdas å anstalterna från städerna än från landsbygden, har sin förklaring deri, att städerna äro angelägnare att söka vård för sina sjuka å de allmänna anstalterna än landsbygden.

Civilstånd. Af de vid 1872 års slut befintlige sjuke voro: 23,37 % gifte, 70,17 % ogifte; 1,61 % enklingar, 4,85 % enkor. — Motsvarande tal för 1871 voro: 22,84 %; 70,52 %; 1,47 %; 5,17 %. — Af de gifte voro: 43,39 % män, 56,61 % kvinnor; af de ogifte, 56,64 % män, 43,36 % kvinnor.

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.									
Stånd och yrke.	Qvarliggande vid 1872 års början.			Intagne under 1872.																	
				Sjukdomsform.																	
				Ursinne, Mama.	Thungsinne, Mlanchohka.	Vansinne, Ezoia.	Förryckhet, Paranoia.	Seagsinhet, Dementia.	Rånighet, Idiotia.	Allmän förharn- ning, Paralytis generalis.	Fallandesot, Epilepsia.	Summa intagne.									
	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.						
Kopparslagare.....	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—				
Slagtare.....	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—				
Bagare.....	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—				
Mjölpare.....	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1				
Grosshandlare.....	3	2	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1				
Diversehandlare, Kontorister.....	13	16	29	1	2	—	4	1	—	1	—	—	—	1	—	5	5				
Bokhandlare.....	—	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—				
Vårdshusidkare.....	3	4	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—				
Musikus.....	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—				
Boktryckare, Lithograf.....	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Artist (Aktris).....	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Målare.....	4	—	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1				
Renskrifvare.....	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Trädgårdsmästare.....	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Kakelugnsmakare, Murare.....	7	4	11	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2				
Timmerarbetare.....	2	3	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—				
Åkare.....	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1				
Sömmerskor.....	—	18	18	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5				
Enskild betjening, icke till jordbruksklass hörande.....	47	130	177	3	18	5	10	5	4	—	4	—	—	—	—	13	36				
Studerande.....	31	—	31	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	—				
Fattighjon.....	50	90	140	7	7	6	8	2	1	1	—	1	1	—	—	3	17				
Summa	662	634	1296	83	75	51	75	29	28	6	10	2	6	2	1	7	1	8	4	188	200

Högsta antalet sinnessjuka inom anstalterna, så väl bland de qvarliggande från föregående år, som bland de under redovisningsåret intagne, tillhör såsom vanligt de jordbrukande samhällsklasserna. Om till dessa klasser hänföras jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjänare och daglönare, uppgår de hithörande vårdades antal till 705, af hvilka 542 voro qvarliggande, 163 intagne, d. ä. 41,86 % af alla vårdade, 41,82 % af de qvarliggande, 42,01 % af alla intagne. Af de qvarliggande voro 53,32 % män, 46,68 % qvinnor; af de intagne, 49,69 % män, 50,31 % qvinnor. Af alla vårdade män tillhöra 34,00 % ifrågavarande klasser, 30,33 % af alla vårdade qvinnor. — Af enskild betjening, ej till jordbruksklass hörande, hafva 266 blifvit vårdade; 177 voro qvarliggande från föregående år, 49 under året intagne, d. ä. 13,42 % af de vårdade, 13,65 % af de qvarliggande, 12,62 % af de intagne. Af de vårdade voro 60 män, 166 qvinnor, således 26,54 % af de förre, 73,46 % af de sednare; ett missförhållande mellan könen, som nästan oförändradt under hela föregående decennium egt rum. — Af studerande, så väl från elementarläroverken som från universiteten, hafva under redovisningsåret 36 blifvit vårdade; 31 voro kvar från föregående år, 5 under året intagne. Under 1871 vårdades 37, af hvilka 9 under året blifvit intagne. Under de sednaste tio åren har antalet intagne studerande varit:

1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1871.	1872.
11	2	6	0	1	4	13	5	9	5

1.	2.		3.		4.			5.		6.		7.		8.		9.		
	Vårdade.							Tillfrisknade.										
	Från föregående år		Intagne under året.		Summa vårdade.			Ursinne.		Tungsinne.		Vansinne.		Fallandesot.		Summa tillfrisknade.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	sa.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	sa.
E. Yttre orsaker:																		
Skador på hufvudet.....	14	4	4	4	18	8	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Do å öfriga kroppsdelar.....	1	3	—	—	1	3	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
F. Ärftligt anlag:																		
1. Direkt: a) från fäderne	51	41	21	14	72	55	127	8	4	—	1	2	—	1	—	11	5	16
b) från moderne	59	61	22	23	81	84	165	3	3	1	2	—	—	—	—	4	5	9
c) från fäderne och moderne	13	7	5	2	18	9	27	—	2	—	—	1	—	—	—	1	2	3
2. Collateralt: från bröder och-systrar	12	11	4	8	16	19	35	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
3. Blandadt: a) från fäderne och derjemte collateralt	14	13	3	3	17	16	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) från moderne " " " "	17	10	4	—	21	10	31	1	1	—	—	1	1	—	—	2	2	4
c) från fäderne och moderne samt derjemte collateralt	2	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	168	144	59	50	227	194	421	12	10	1	4	4	1	1	—	18	15	33
G. Okända orsaker.....	225	230	38	47	263	277	540	16	13	1	6	1	—	—	—	18	19	37
Summa	662	634	188	200	850	834	1684	41	43	10	22	9	5	1	1	61	71	132

Bland alla under redovisningsåret vårdade hafva sjukdomsorsakerna antagligen kunnat utrönas för 1144, d. ä. för 67,93 %; bland de intagne för 78,99 %. Motsvarande tal för 1871 voro: 65,52 % och 71,47 %.

Nedanstående beräkningar äro alla hänfödda till de med kända sjukdomsorsaker, så väl vårdade som intagne. Antalet vårdade blir härigenom 1144; antalet intagne 303.

A. *Moraliska orsaker.* Under denna rubrik äro uppförde 356, af hvilka 90 blifvit under året intagne, d. ä. 31,11 % af nyssnämnda antal vårdade; 29,70 % af antalet intagne. Vårdade män utgöra 40,73 %, vårdade kvinnor 59,27 % af hela antalet under denna rubrik vårdade. I öfverensstämmelse med hvad som egt rum under föregående år, är kvinnan vida oftare än mannen underkastad sinnesrubbing såsom följd af någon moralisk inflytelse. — Bland de härunder uppförda specificerade orsakliga momenterna äro följande mera anmärkningsvärda. a) *Religionsgrubbel*, m. m. Af de 98 vårdade hafva 27 blifvit under året intagne. Under 1871 vårdades 88, af hvilka 25 intagne. Af de till denna kategori hörande äro 38,77 % män, 61,23 % kvinnor. Af de 98 vårdade hafva 10 tillfrisknat, således 10,20 % eller en tillfrisknad på 10 vårdade. — b) *Kärleksgrubbel*, m. m. Af 92 vårdade voro 32,61 % män, 67,39 % kvinnor; 4 hafva tillfrisknat, d. ä. 4,34 % eller en af 23. — c) *Husliga bekymmer.* Af 59 vårdade voro 38,98 % män, 61,02 % kvinnor; 10 tillfrisknade, d. ä. 16,93 % eller en på 6. — Af alla, under moraliska orsaker uppförde, tillfrisknade 34, d. ä. 9,55 %; för män 6,89 %, för kvinnor 11,37 %.

C. Bland de *sensuela orsakerna* anföres endast *missbruk af spritdrycker.* Sjukdomställen af denna orsak synas fortfarande vara talrika. Under 1870 vårdades hithörande 53; under 1871, 67; under redovisningsåret 58, 55 män, 3 kvinnor; 9,36 % af vårdade män, 0,53 % af vårdade kvinnor. Af de 58 vårdade tillfrisknade 7, d. ä. en af åtta.

F. *Ärftligt anlag.* De under denna rubrik uppförda fallen uppgå till 421; 227 af manligt, 194 af qvinligt kön; 36,80 % af dem med kända sjukdomsorsaker vårdade. — Hithörande under året intagne — 109 — utgöra

35,97 % af de med kända sjukdomsorsaker intagne; således mer än en tredjedel. — Sjukdomsfallen med ärftligt anlag hafva under sednaste decennium år för år tilltagit i freqvens, hvarpå såsom exempel må anföras, att år 1861 intogos 61, vårdades 130; under 1872 intogos 109, vårdades 421, d. v. s. att under 12 år hade antalet vårdade mer än tredubblats. — Till lättare öfversigt af förhållandet mellan antalet vårdade och intagne inom hvarje af de å tabellen upptagna olika kategorier af ärftligt anlag, meddelas följande:

Direkt ärftligt anlag.						Collateralt.		Blandadt.					
a).		b).		c).				a).		b).		c).	
Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.
30,16 %	32,11 %	39,19 %	41,28 %	6,41 %	6,42 %	8,31 %	11,00 %	7,83 %	5,50 %	7,36 %	3,66 %	0,71 %	0,00 %

Af de vårdade tillhöra 71,76 % det direkta ärftliga anlaget; 8,31 % det collateralala; 15,90 % det blandade. Af de intagne komma 79,81 % under första kategorien; 11,00 % under den andra; 9,16 % under den tredje. Således tillhöra omkring tre fjerdedelar, såväl af vårdade som intagne, det direkt ärftliga anlaget. — Af de under direkt anlag uppförda, 319, hafva 39,81 % haft arvet från fäderne, 51,72 % från möderne, samt 8,47 % från både fäderne och möderne. Väl synes arf från fäderne inverka något öfvervägande på den manliga afkomman, dock ej betydligare än att, bland dem under denna kategori hörande, 56,69 % äro af manligt, 43,31 % af qvinligt kön. Arf från möderne synes inverka lika på båda könen; arf deremot från både fäderne och möderne synes orsaka ett öfvervägande inflytande på den manliga afkomman. — Under det collateralala arvet finnas 16 män och 19 kvinnor; under kategorien af blandadt arf äro 40 män, 27 kvinnor uppförda. — Af alla med ärftligt anlag vårdade hafva 33 tillfrisknat, d. ä. 7,83 %. Förhållandet mellan antalet vårdade och antalet tillfrisknade inom de särskilda kategorierna är följande:

Tillfrisknade.						
Direkt ärftligt anlag.			Collateralt.	Blandadt.		
a).	b).	c).		a).	b).	c).
12,59 %	5,45 %	11,11 %	2,85 %	0,00 %	12,90 %	0,00 %

Härvid är anmärkningsvärdt, att högsta tillfriskningsprocenten under detta år förekommit bland vårdade med direkt ärftligt anlag från fäderne och med blandadt anlag från möderne; dernäst med anlaget från fäderne och möderne. Med blandadt anlag från fäderne samt från fäderne och möderne har ingen tillfrisknat. — Under 1871 var tillfriskningsprocenten bland ifrågavarande sjuke 6,18 %; under 1870, 7,57 %; under redovisningsåret, såsom ofvan är angifvet, 7,83 %.

§ 14.

Uppgift på *tillfälliga sjukdomar* bland å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1872 vårdade.

Tab. 15.

1. Sjukdomar.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. A n s t a l t.																		11. Summa.		
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wistby.		m.	q.	s.a.
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.			
Tyfoidfieber.....												1	1	2					3	1	4
Diarrhé.....	5	5			6	9			4	2	1	3			4				20	19	39
Frossa.....			1				1	1			2	1	1						5	2	7
Pässjuka.....				1																1	1
Smittkoppor.....															8	2			8	2	10
Messling.....						3														3	3
Tuberkelsjukdom.....	2			1	1	1			2	1		1	2						7	4	11
Bleksot.....		6				2			2					2						12	12
Vattusot.....								1												1	1
Strupsvulst.....				1		1														2	2
Venerisk sjukdom.....								1						1						2	2
Kronisk hjerninflammation.....									3										3		3
Ögonsjukdom.....		1			2						1	2	1	1	8		1		13	4	17
Öronsjukdom.....	1																		1		1
Halsfluss.....	1				1	2			2	1					3				7	3	10
Inflammation i hjertsäck.....											1								1		1
Organisk hjertsjukdom.....	3												1						4		4
Blodådersvulst.....					1															1	1
Akut och kronisk katarrh i luftrören.....				1			1	3	2	2	2	2	3						7	9	16
Lunginflammation.....		1	2	2	7	6	1		5	2		2		2					15	15	30
Lungemphysem.....			1																1		1
Gastricism.....	2		3																5		5
Enkel gastrisk feber.....			2	2					3	2									5	4	9
Kronisk magkatarrh.....	2				1	1	1	1	2	2	6	2	3	4					15	10	25
Enkelt magsår.....				1																1	1
Kronisk tarminflammation.....			2	2	3	4		1	4	5		2	2	1					11	15	26
Tarmvred.....			1																1		1
Masksjukdom.....					1														1		1
Tarmbräck.....					1	1		1											1	2	3
Ändtarmsfall.....												1								1	1
Inflammation i bukhinnan.....			1									2							1	2	3
Ägghvitesjukdom.....	1		1	1				1		1									2	3	5
Rheumatism.....					1										1			1	2	1	3
Benbrott.....					1														1		1
Ros.....	1				2					2	1			1	2	1			6	4	10
Stötar, friska sår.....	3														2	2			5	2	7

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.											
Sjukdomar.	A n s t a l t.										Summa.										
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.												
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	s.a.								
Rötsår.....		2	2		2				3		1			4			12	2	14		
Brännskada.....	1																1		1		
Kylskada.....																1		1	1		
Brand.....				1														1	1		
Bulnad.....	1	1	1	1	2		1	1	2	2		1		5			12	6	18		
Karbunkel.....			2	1		1						1		1			4	2	6		
Kronisk hudsjukdom.....	1	2	1		1			2						1			4	4	8		
Summa	24	18	20	15	32	32	4	11	33	24	15	19	14	16	41	5	1	2	184	142	326

Hela antalet tillfälliga somatiska sjukdomar utgör 326, d. ä. 19,35 % af alla vårdade; 21,64 % af vårdade män, 17,02 % af vårdade kvinnor. Under 1871 var sjuklighetsprocenten bland de vårdade 23,86 %; under 1870, 29,74 %. Förhållandet, inom de särskilda anstalterna, mellan vårdade och tillfälligt sjuke är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
26,25 %	17,07 %	27,23 %	16,12 %	14,69 %	16,26 %	23,43 %	19,57 %	9,67 %

Högsta antalet tillfälligt sjuke i förhållande till de vårdade har väl förekommit vid Stockholms, Hernösands och Göteborgs; men å ingen af dessa anstalter har någon sådan sjuklighet egt rum, som skulle kunna häntyda på mindre goda hygieniska förhållanden. I Malmö förekommo 10 fall af smittkoppor. De talrikaste sjukdomsfallen tillhöra rubrikerna: diarrhé, lunginflammation och kronisk magkatarrh. Beträffande dödligheten bland de tillfälligt sjuke hänvisas till § 6, tab. 7. De flesta dödsfallen hafva inträffat till följd af lunginflammation och kronisk tarminflammation. Bland 52 insjuknade i lunginflammation afledo 22; bland 26 med kronisk tarminflammation hafva 11 aflidit.

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1872.

Tab. 16.

1.	2. Antal sjukplatser vid årets slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad.						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.	R:dr.	öre.
Hernösands.....	139	48,841	133	21,464	93	—	43,9	160	23	540	36	—	1,1	4	1	48,952	44	1	—	365	—		
Upsala.....	155	54,992	151	19,017	78	—	34,5	125	92	762	41	—	1,38	5	03	52,772	08	—	95	346	75		
Stockholms.....	184	66,058	181	22,475	84	—	34,0	124	10	784	75	—	1,1	4	1	78,785	41	1	01	401	5		
Nyköpings.....	70	24,831	67	7,662	10	—	30,8	113	09	176	07	—	0,70	2	55	18,898	15	—	76	277	40		
Wadstena.....	350	122,939	336	51,290	96	—	41,7	152	20	522	06	—	0,42	1	53	97,085	14	—	78	284	70		
Wexiö.....	180	64,760	177	21,873	41	—	33,7	123	00	456	77	—	0,70	2	55	49,459	57	—	76	277	40		
Göteborgs.....	150	25,373	69	9,683	81	—	38,1	139	06	441	54	—	1,74	6	35	34,532	82	1	36	496	40		
Malmö.....	175	62,596	171	31,297	43	—	49,9	182	13	739	21	—	1,18	4	30	65,343	97	1	04	379	60		
Wisby.....	28	9,052	24	4,497	81	—	49,6	181	04	48	45	—	0,53	1	93	8,351	30	—	92	335	80		
Summa	1,431	479,442	1,309	189,264	07	—	—	—	—	4,471	62	—	—	—	—	454,180	88	—	—	—	—		

1. *Sjukplatsernas antal vid 1872 års slut.* Ofvan, § 1, mom. 1, har redogörelse blifvit lemnad rörande de befintliga sjukplatserna så väl vid början som vid slutet af redovisningsåret. Deraf framgår, att vid den förra tidpunkten funnos å samtliga anstalter 1348 platser, vid den sednare 1431, och att således under årets lopp tillkommit 83 platser, samtliga för patienter tillhörande andra och tredje betalningsklasserna. Af de sålunda befintliga platserna vid 1873 års slut voro 70 afsedda för första betalningsklassen, 1361 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal under år 1872.* För alla vårdade uppgå underhållsdagarne till 479,442, hvadan *medeltalet dagligen vårdade* blir 1309. Under 1871 var detta medeltal 1276; under 1870, 1204. Således hafva, under redovisningsåret 33 flere blifvit dagligen vårdade än under 1871; 105 flere än under 1870. — Hvarje sjuk har i medeltal vistats inom anstalt 284 dagar; under 1871, 291 dagar; under 1870, 285 dagar.

3. *Utspisningskostnaden* utgör 189,264 R:dr 7 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarne, erhålles medelkostnaden för utspisning för hvarje person *för dag*, nemligen 39,47 öre, och *för år* 144 R:dr 6 öre. Under 1871 voro motsvarande tal: 38,31 öre och 139 R:dr 83 öre; under 1870, 39,14 öre och 141 R:dr 86 öre. — Vid alla anstalter sammanlagda uppgår mathållningskostnaden under 1872 för hvarje dag af året till 518 R:dr; under 1871 till 488 R:dr; under 1870 till 485 R:dr. — Vid de särskilda anstalterna är medeldagskostnaden för utspisningen, enligt tabellen, ganska olika. Högst är den vid Malmö, Wisby och Hernösands; lägst vid Nyköpings, Wexiö och Stockholms. Enahanda anmärkningsvärda förhållande, hvarpå uppmärksamheten fästades i förra årets redogörelse, — att medeldagskostnaden för utspisning vid Stockholms anstalt är så låg, under det att den i Malmö står så hög, — eger äfven under redovisningsåret rum. Under 1871 var denna kostnad vid Stockholms 31,7 öre, vid Malmö 48,3 öre; under 1872 å förra stället 34,0 öre; å det sednare 49,9 öre.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 4471 R:dr 62 öre. Fördelad på underhållsdagarne blir kostnaden för läkemedel för hvarje person för dag 0,93 öre; den var under 1871, 0,70 öre.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården*. Denna uppgår till 454,180 R:dr 88 öre*). Fördelad på underhållsdagarne erhålles såsom medelkostnad för hvarje vårdad för dag 94,73 öre, för år 345 Rdr. Motsvarande tal för 1871 voro: 89,16 öre och 325 R:dr; under 1870, 89,39 öre och 326 R:dr. — Medeltalet af utgifterna för sjukvården vid samtliga anstalter för hvarje dag af året, för 1872, är 1244 R:dr; under 1871 var den 1137 R:dr; under 1870, 1076 R:dr. — Vid de särskilda anstalterna utfalla medeldagskostnaderna betydligt olika. De äro högst vid Göteborgs och Malmö: vid den förra 41,27 öre högre än medeldagskostnaden för alla anstalter sammanlagda, vid den sednare 9,27 öre, likaledes högre. Vid Nyköpings och Wexiö är medeldagskostnaden lägst och understiger medeldagskostnaden i sin helhet med ej mindre än 18,73 öre; vid Wadstena understiger den med 16 öre. Skillnaden mellan minimum och maximum — Nyköpings och Göteborgs — är 60 öre. Den höga medeldagskostnaden vid Göteborgs hospital har sin förklaring uti en dyrbar utredning för det nya hospitalet af beklädnads- linne- och sängklädespersedlar samt inventariartiklar.

§ 16.

Uppgift på vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 17.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	Öfverläkare.	Biträdande läkare.	Uppsyningsman.	Förestånderska.	Sjukvaktare.	Sjukvakterska.	Medeltal sjuk-placer, dagligen året om nppågnat.	Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbetjeningen.
Hernösands.....	1	1	1	1	5	7	133	11,08
Upsala.....	1	1	1	1	8	10	151	8,38
Stockholms.....	1	1	1	1	8	15	181	7,86
Nyköpings.....	1	—	1	1	2	3	67	13,40
Wadstena.....	1	1	2	2	12	19	336	10,83
Wexiö.....	1	1	1	1	8	7	177	11,80
Göteborgs.....	1	1	1	1	7	11	69	3,83
Malmö.....	1	1	1	1	8	8	171	10,68
Wisby.....	1	—	1	1	1	1	24	12,00
Summa	9	7	10	10	59	81	1,309	9,35
	16		20		140			

Den tillökning i hithörande personal, som under året egt rum, tillkommer uteslutande det nya hospitalet vid Göteborg. Derstädes hafva nemligen blifvit anställda en biträdande läkare, en förestånderska, 3 sjukvaktare och 6 sjukvakterskor förutom den personal, som fanns vid gamla hospitalet.

Då medeltalet sjuke för dag under året varit 1309, d. v. s. 33 högre än det var under 1871, blir medeltalet sjuke som hvar och en af vaktpersonalen haft att dagligen tillse 9,35. Under 1871 var detta antal 9,74.

* Häri ingår icke kostnaden för byggnader och dessas reparationer, icke eller för onera eller utskylder.

Bil. B.

Matsedel jemte leveranspriser vid Stockholms hospital under år 1872.

I:a klassens patienter.

Söndag.	
<i>Frukost:</i>	7 ort bordsmör à 78 ..... 5,46.
	10 » ost à 25 ..... 2,5.
	15 tum mjölk à 18,5 ..... 2,775.
	50 ort mjukt rågröd à 8 ... 4. 14,735.
<i>Middag:</i>	<i>Fruktsoppa</i> (25 tum).
	6 ort farinsocker à 38 2,28.
	3 » potatismjöl à 18 0,54.
	10 » sviskon à 25,5 ... 2,55.
	1/12:dels citron à 10 ... 0,833.
	1/2 ort kanel à 1,50..... 0,75. 6,953.
	<i>Kalfstek med potatis.</i>
	75 ort kalkkött à 33... 24,75.
	3 » matsmör à 67... 2,01.
	2 » hvetmjöl à 12,5 0,25.
	20 tum potatis à 12... 2,4. 29,41.
	<i>Risgrynskaka.</i>
	10 ort risgryn à 14 ... 1,4.
	10 tum mjölk à 18,5 ... 1,85.
	4 ort farin à 38 ..... 1,52.
	2 » matsmör à 67 ... 1,34.
	3 » russin à 55..... 1,65.
	1/2 st. ägg à 6... ..... 3. 10,76.
	50 ort rågröd à 8. .... 4. 51,123.
<i>1 kopp kaffe:</i>	3 ort kaffeböner à 65..... 1,95.
	3 ort melissocker à 52 ..... 1,56.
	1 tum gräde à 1,24 ..... 1,24. 4,75.
<i>Qvällsmat:</i>	7 ort bordsmör à 78 ..... 5,46.
	10 » ost à 25 ..... 2,5.
	12 tum mjölk à 18,5 ..... 2,22.
	4 » dricka à 7 ..... 0,28.
	40 ort rågröd à 8 ..... 3,2. 13,66.
<i>Salt:</i>	3 » à 2,5..... 0,68. 84,336.

Måndag.

<i>Frukost:</i>	= Söndag ..... 14,735.
<i>Middag:</i>	<i>Supanmat.</i>
	20 tum mjölk à 18,5 ..... 3,7.
	<i>Salt kött med potatis.</i>
	75 ort salt kött à 27,5 20,625.
	20 tum potatis à 12... 2,4. 23,025.
	<i>Stufvade sviskon.</i>
	25 ort sviskon à 25,5... 6,375.
	5 » farin à 38 ..... 1,9. 8,275.
	50 » rågröd à 8..... 4. 39.

<i>1 kopp kaffe</i> = Söndag ..... 4,75.	
<i>Qvällsmat: Gröt och mjölk.</i>	
25 ort korngryn à 8,5 ..... 2,125.	
10 tum mjölk à 18,5 ..... 1,85. 3,975.	
<i>Salt:</i>	3 ort à 2,25 ..... 0,68. 62,528

Tisdag.

<i>Frukost:</i>	= Söndag ..... 14,735.
<i>Middag:</i>	<i>Supanmat.</i>
	1/2 bout. öl ..... 7.
	<i>Rostbiff med potatis.</i>
	75 ort oxkött à 28,5 ... 21,375.
	3 » matsmör à 67 2,01.
	1 » hvetmjöl à 0,125 0,125.
	1 rödlök à 20 ..... 0,2.
	20 tum potatis à 12 ... 2,4. 26,11.
	<i>Pannkaka med socker.</i>
	15 ort hvetmjöl à 125 1,875.
	6 tum mjölk à 18,5 ... 1,11.
	2 ort farin à 38 ..... 0,76.
	1 » matsmör à 67... 0,67.
	1/2 st. ägg à 6 ..... 3. 7,415.
	50 ort rågröd à 8 ..... 4. 44,525.

<i>1 kopp kaffe:</i>	= Söndag ..... 4,75.
<i>Qvällsmat och salt</i> = Söndag ..... 13,728. 77,738.	

Onsdag.

<i>Frukost:</i>	= Söndag ..... 14,735.
<i>Middag:</i>	<i>Buljong med grönsaker.</i>
	5 tum morötter à 10.. 0,5.
	2 ort grönsaker ..... 2. 2,5.
	<i>Pepparrotskött med potatis.</i>
	75 ort oxkött à 28,5 ... 21,375.
	20 tum potatis à 12... 2,4.
	2 ort matsmör à 67 ... 1,34.
	1 » hvetmjöl à 12,5 0,125.
	3 » pepparrot à 10 0,3. 25,54.
	<i>Stufvade sviskon</i> = Måndag... 8,275.
	50 ort rågröd à 8..... 4. 40,315.

<i>1 kopp kaffe:</i>	= Söndag ..... 4,75.
<i>Qvällsmat och salt</i> = Måndag ..... 4,043. 63,843.	

Thorsdag.

<i>Frukost:</i>	= Söndag ..... 14,735.
<i>Middag:</i>	<i>Fruktsoppa</i> = Söndag ..... 6,953.

Oxstek med potatis.

75 ort oxstek à 28,5...	21,375.
1 » matsmör à 67	0,67.
2 » hvetmjöl à 12,5	0,25.
20 tum potatis à 12...	2,4. 24,695.

Risgrynskaka = Söndag ..... 10,76.

50 ort rågröd à 8	4. 46,408.
-------------------	------------

1 kopp kaffe: = Söndag	4,75.
Qvällsmat och salt = Söndag	13,728. 79,621.

Fredag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	14,735.
<i>Middag:</i> <i>Supanmat = Måndag</i>	3,7.

Kalops med potatis.

75 ort oxkött à 28,5...	21,375.
1 » hvetmjöl à 12,5	0,125.
Peppar etc.	0,5.
20 tum potatis	2,4. 24,4.

Stufvade sviskon = Måndag 8,275.

50 ort rågröd à 8	4. 40,375.
-------------------	------------

1 kopp kaffe: = Söndag	4,75.
Qvällsmat och salt = Måndag	4,043. 63,903.

Lördag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	14,735.
<i>Middag:</i> <i>Supanmat = Tisdag</i>	7.

Lax med stufvad potatis.

25 ort lax à 46	11,5.
1 » matsmör à 67	0,67.
1 » hvetmjöl à 12,5	0,125.
3 tum mjölk à 18,5	0,555.
20 » potatis à 12	2,4. 15,25.

Pannkaka = Tisdag ..... 7,415.

50 ort rågröd à 8	4. 33,665.
-------------------	------------

1 kopp kaffe: = Söndag	4,75.
Qvällsmat och salt = Söndag	13,728. 66,873.

För 1 vecka R:dr R:mt ..... 4,98847.

För 1 dag 71,264 öre.

1:a klassens tjänstemän och betjening.**Söndag.**

<i>Frukost:</i> 4 ort kaffeböror à 65	2,6.
5 » melis à 52	2,6.
1½ tum grädde à 1,24	1,86. 7,06.
7 ort bordsmör à 78	5,46.
10 » ost à 25	2,5.
50 » rågröd à 8	4. 11,96. 19,02.

Middag: = 1:a klassens patienter ..... 51,123.

Qvällsmat och salt = d:o ..... 13,728.

1 kopp kaffe: = frukost ..... 7,06. 90,931.

Måndag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	39.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	4,043. 69,123.

Tisdag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	44,525.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	13,728. 84,333.

Onsdag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	40,315.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	4,043. 70,438.

Thorsdag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	46,408.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	13,728. 86,216.

Fredag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	40,375.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	4,043. 70,498.

Lördag.

<i>Frukost:</i> = Söndag	19,02.
1 kopp kaffe: = d:o	7,06.
<i>Middag:</i> = 1:a klassens patienter	33,665.
<i>Qvällsmat och salt = d:o</i>	13,728. 73,473.

För 1 vecka R:dr R:mt ..... 5,45012.

För 1 dag 77,573 öre.

2:dra och 3:dje klassens patienter.**Söndag.**

<i>Frukost:</i> 5 ort matsmör à 67	3,35.
20 tum dricka à 7	1,4.
50 ort mjukt rågröd à 8	4. 8,75.

Middag: *Färskt kött och soppa (33).*

3 ort hvetmjöl à 12,5 .. 0,375.

5 » korngryn à 8,5. 0,425.

10 tum potatis à 12... 1,2.

1 ort grönsaker ..... 1.

50 » oxkött à 28,5..... 14,25. 17,25.

	50 ort rågröd à 8	4.	21,25.
	20 tum dricka à 7		1,4.
<i>Qvällsmat: Gröt och mjölk.</i>	25 ort korngryn à 8,5	2,125.	
	10 tum mjölk à 18,5	1,85.	3,975.
<i>Salt:</i>	3 ort à 2,25	0,68.	35,413.
Måndag.			
<i>Frukost:</i>	= Söndag		8,75.
<i>Middag:</i>	<i>Salt kött och soppa (33).</i>		
	3 ort hvetmjöl à 12,5	0,375.	
	5 » korngryn à 8,5	0,425.	
	10 tum potatis 12	1,2.	
	1 öre grönsaker	1.	
	50 ort salt kött à 27,5	13,75.	16,75.
	50 » rågröd à 8	4.	20,75.
	20 tum dricka à 7		1,4.
<i>Qvällsmat och salt = Söndag</i>	.....	4,043.	34,943.
Tisdag.			
<i>Frukost:</i>	= Söndag		8,75.
<i>Middag:</i>	<i>Fläsk och örter (33).</i>		
	3 ort hvetmjöl à 12,5	0,375.	
	5 tum gula örter à 33	1,65.	
	1 ort rödlök à 20	0,2.	
	38 » fläsk à 37	14,06.	16,285.
	50 ort rågröd à 8	4.	20,285.
	20 tum dricka à 7		1,4.
<i>Qvällsmat och salt = Söndag</i>	.....	4,043.	34,478.
Onsdag.			
<i>Frukost:</i>	= Söndag		8,75.
<i>Middag:</i>	<i>Supanmat.</i>		
	20 tum mjölk à 18,5	3,7.	
	<i>Sill och potatis.</i>		
	25 ort sill à 11,5	2,875.	
	20 tum potatis à 12	2,4.	5,275.
	50 ort rågröd à 8	4.	8,975.
	20 tum dricka à 7		1,4.
<i>Qvällsmat och salt = Söndag</i>	.....	4,043.	27,168.
<i>Thorsdag</i>	= Söndag		35,443.
<i>Fredag</i>	= Tisdag		34,478.
<i>Lördag</i>	= Onsdag		27,168.
	<i>För 1 vecka R:dr R:mt</i>		2,29121.
	<i>För 1 dag</i>		32,732 öre.

2:dra klassens betjening.

Hela veckan lika med 2:dra och 3:dje kl. patienter 2,29121.

Tillkommer för 1 dag,

på morgonen: 1 kopp kaffe = 1:a kl. patienter .. 4,75.

e. m.: 5 ort matsmör à 67 ..... 3,35.

50 ort rågröd à 8 .....

4. 7,35.

Qvällen till grötdopp.

2 tum mjölk à 18,5 .....

0,37. 12,47.

För 6 dagar .....

74,82.

För 1 vecka R:dr R:mt .....

3,16411.

För 1 dag 45,2 öre.

Diverse portioner.

Buljongsportion.

Frukost: 3 ort bordsmör à 78 .....

2,34.

2 st. franska bröd à 2 .....

4.

10 tum mjölk à 18,5 .....

1,85. 8,19.

Middag: 50 ort oxkött à 28,5 .....

14,25.

3 » bordsmör à 78 .....

2,34.

2 st. franska bröd à 2 .....

4. 20,59.

Qvällsmat: Gröt och mjölk.

= 2:dra och 3:dje kl. patienter .....

3,975.

Salt: 2 ort à 2,25 .....

0,045. 32,8.

Mjölksportion.

Frukost: 2 franska bröd à 2 .....

4.

10 tum mjölk à 18,5 .....

1,85. 5,85.

Middag: = Frukost .....

5,85.

Qvällsmat: = Buljongsportion .....

3,975. 15,675

Risgrynsvälling (1 port. 1/3 k:a).

10 ort risgryn à 14 .....

1,4.

20 tum mjölk à 18,5 .....

3,7. 5,1.

Hafresoppa (1 port. 1/3 k:a).

25 ort hafregryn à 12 .....

3.

Sagosoppa (1 port. 1/3 k:a).

6 ort sagogryn à 40 .....

2,4.

5 » russin à 55 .....

2,75.

5 » farin à 38 .....

1,9. 7,05.

Aftonvardsportion.

3 ort matsmör à 67 .....

2,01.

25 » rågröd à 8 .....

2. 4,01.

Kaffe: 1 kopp = 1:a klassens patienter .....

4,75.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens inkomster år 1872.

	Stats-anslag.		Jorde-boks- och hem-mantals-räntor.		Krono- och kyrko-tionde.		Arrende-medel.		Privata donationer.		Hyresme-del och tomtören.		Kollekt-medel.		Års-afgifter.		Ersatt underhåll.		Arfsmedel.		Ränta å lån.		Anmärk-nings- och bötes-medel.		Skogs-försälj-nings-medel.		Tillkom-men upp-börd.		Diverse inkom-ster.		Summa Riksmynt.	
	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.
Kongl. Serafimer-Ordens-Gillets kassa, efter afdrag af deruti ingående nybyggnads- och persedelutredningsmedel.....	154,307	68											62	9		12,000				4,125	94	93	8					1,000		171,588	79	
Stockholms hospital.....															31,704	65	14,000		383	12	181	51	76	94				2,283	35	48,629	57	
Upsala ".....			83	2	6,463	46	4,400	39			1	35			15,736	30			81	17			43	19			242	22	59	97	27,111	7
Nyköpings ".....	370	20	26	67	8,706	70	1,449	83	50						6,366	85					41	51					335	87	244	57	17,592	20
Wadstena ".....			400	77	5,783	44	18,499	46							40,560	77			146								215	14	832		66,437	58
Wexjö ".....			209	26	6,648	90	1,872	59							25,184	30			227	59	142	68	1	14			219	37	183	78	34,689	61
Göteborgs ".....	750		434	78	2,516	60	4,482	27				50	28		8,551	49		1,463	97	58	52	2	28			121	94	31	10	18,463	23	
Malmö ".....	2,446	25	4,301		13,957	24	46,543	73	529	20	5	50			17,213	90			14	2	398	95				603	43	2,447	78	88,761		
Hernösands ".....	150						143	27			9		196	87	13,412	10			30	76	2	50	114	5			124	75	14,183	30		
Wisby ".....			1,934	76			7,607	34							1,799	75					75	5	1	96			215	10	11,633	96		
Weckholms ".....					1,341	90	437	54																		50	40			1,829	84	
Westerås f. d. hospital....			266	13	8,425	81	2,408	39			2	46														309	13			11,411	92	
Liuköpings " ".....			20	4	4,806	20	9,486	29			84	62															171	26			14,568	41
Norrköpings " ".....			162	87	3,005	37	4,242	25																			106	2			7,516	51
Söderköpings " ".....			546	15	7,053	30	4,105	7			8	2															256	35			11,968	89
Falu " ".....	179	22	481	75	4,379	21	360																				153	19			5,553	37
Örebro " ".....	20				4,214	53	1,786	88																			196	3			6,217	44
Karlstads " ".....					650	13	240	31																			23	88			914	32
Skara " ".....	30		398	56	7,164	65	4,486	58														87	869	85	255	74				13,206	25	
Jönköpings " ".....			831	99	4,411	85	1,427	9																			145	25			6,816	18
Kalmar " ".....					1,339	47	574	20					78	7													45	2			2,036	76
Halmstads " ".....					478	98	841	69																			19	55			1,340	22
Gefle " ".....					359	86																					11	42			371	28
" barnhus.....					23,075	27																					875	95	35	73	23,986	95
Summa	158,253	35	10,097	75	114,782	87	115,695	17	579	20	110	95	387	31	160,530	11	26,000		2,346	63	5,026	66	333	51	869	85	4,357	16	7,458	13	606,828	65

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts Kammar-Kontor den 30 December 1873.

K. Stolpe.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals-

	A f s k r i f n i n g a r.										U t																	
	Af-gågs-Proceuter.		Dispo-nerad-ränta.		Grund-räntor å-utarren-derade lä-genheter.		Remiss-lage.		Åter-lyftade-patients-afgifter.		Förmin-skade-fastighets-och in-ventariivärden.		Extra-afskrif-ning.		Summa Riksmünt.		Aflöning.		Pensio-ner.		Underhåll		Under-stöd för-sjuk-vårds-anstalter.		Beklädnad och säng-kläder.			
	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.
Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts kassa jemte Kamererarens expensmedelsräkning																		7,410				56 84	5,700					
Stockholms hospital								2,387	52	4,539	9			6,926	61	17,477	39	200			31,458	84				6,100	3	
Upsala "								647	60	3,422	49			4,070	9	19,559	92	325			19,017	78				3,862	25	
Nyköpings "								761	40	2,500	66			3,262	6	3,201	46				8,241	51				3,266	97	
Wadstena "									18		7 93	918	28	6,182	68	7,126	89	22,802	61		51,438	90				7,186	53	
Wexjö "								1,732	40	3,334	48			5,066	88	16,073	92				22,048					3,456	63	
Göteborgs "								84	25	5,500	76			5,585	1	11,801	16				9,675	62				354	94	
Malmö "									3,308	31			1,915	60	11,563	83	16,787	74	13,192	27	581	46	31,297	43	541	88	9,690	26
Herrnösands "												460	50	1,931	95	2,392	45	11,376	96		26,613	49				2,667	62	
Wisby "													487	47	487	47	2,361			4,497	81	600				672	56	
Weckholms "																8 18	341 62				251	70			734	87	58	75
Westerås f. d. hospital																												
Liuköpings " "																												
Norrköpings " "																												
Söderköpings " "																												
Falu " "																												
Örebro " "																												
Karlstads " "																												
Skara " "																												
Jönköpings " "																												
Halmstads " "																												
Malmö barnhus																												
Redogörelsen för barnuppfostringshjelp																												
Summa	8	18	584	91	3,308	31	71	55	8,907	55	39,463	41	110	15	52,454	6	127,156	19	1,106	46	205,201	53	6,841	88	37,316	54		

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts

och Barnhus-Fondens utgifter år 1872.

S i f t e r.																											
Medika- menter.	Eldning och lys- hållning.	Begraf- ningskost- nader.	Byggnader och repa- rationer.	Inventariers uppköp och underhåll.	Allmänna utskylder.	Skrif- materialier m. m.	Rese- kostnader.	Skiftes- kostnader.	Bötes- medel och anmärk- nings- procent.	Ränta å insatte kapitaler.	Upp- fostrings- hjälp för fattiga barn.	Diverse utgifter.	Summa Riksmünt.														
R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.				
		338	25					1,127	41	1,012	45			202	29	2,361				384	17	18,594	41				
784	75	18,903	—	46	80	22,180	30	2,097	7	1,296	52	302	12							4,271	8	105,117	90				
762	41	5,961	2	16	50	8,977	26	1,747	64	71	18	266	15	101	80					4,761	52	85,430	43				
176	7	3,003	85	35	—	6,417	83	347	26	107	57	36	40		128	89					620	13	25,582	94			
522	6	8,917	38	111	77	4,775	63	902	10	1,282	83	160	50	97	—					3,811	11	102,098	42				
456	77	5,225	55	19	75	4,153	56		—	40	75	255	47							2,798	7	54,528	47				
441	54	8,761	91	16	—	25	75	70	24	267	86	44	36	72	67					3,422	69	34,954	74				
739	21	5,175	78	124	25	5,044	—	2,340	50	266	98	124	39	19	22					3,082	71	72,220	34				
540	36	2,935	86	46	50	2,742	24	2,459	11	69	49	227	66							2,038	76	51,718	5				
48	45	534	76		—	1,563	65	150	62	68	51		—	81	75	19	38				—	203	83	10,802	32		
		180	—	6	—	7	12		—	—	88	14	72								—	30	99	1,285	3		
												15	—											15	—		
						7	38			144	80	22	85								1	23	869	6			
												10	—											85	—		
																								100	—		
												4	73	45	—						1	—	216	16			
														136	14									491	14		
								21	53	10	—										5	46	201	98			
										7	50													57	50		
										12	50													177	52		
																					18,454	45	18,454	45			
4,471	62	59,937	36	422	57	55,894	72	10,204	54	3,638	90	2,641	76	1,566	3	148	27	202	29	2,361	—	18,454	45	25,432	75	562,998	86

Kammar-Kontor den 30 December 1873.

K. Stolpe.

Bil. E.

Sammandrag af Allmänna Hospitals- och

Debet.

Balans från år 1871.

Uppbördsmäns öfverlevereringar	5,544,47.	
Skulder till diverse verk, fonder och personer	<u>7,814,20.</u>	13,358,67.

Afskrifningar.

Se Tab., Bil. D.		52,454,06.
-----------------------	--	------------

Utgifter.

Se Tab., Bil. D.		562,998,86.
-----------------------	--	-------------

Balans till år 1873.

Behållningar: Kontant	90,515,02.	
Diverse persedlar' med värde.....	48,598,63.	
Spannmål med värde.....	<u>560,33.</u>	139,673,98.
Utlånta medel		427,09.
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer... ..		46,339,13.
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar och persedelvärden		192,265,09.
Proprie balans		368,76.
Förskotter.....		3,171,61.
Fastigheter med värde		2,169,427,17.
Inventarier » »		328,246,54.
Anmärkningsmedel.....		<u>6,87.</u>
		2,879,926,24.
		<u>Summa R:dr R:mt 3,508,737,83.</u>

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts

Barnhus-Fondens Kapitalräkning för år 1872.

		Kredit.
<i>Balans från år 1871.</i>		
Behållningar: Kontant	42,518,26.	
Diverse persedlar med värde	11,189,39.	
Spanmål med värde	503,42.	
		54,211,07.
Utlånta medel		427,09.
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer		41,361,86.
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar och persedelvärden		201,309,69.
Proprie balans		722,53.
Förskotter		2,286,17.
Fastigheter med värde		2,169,427,17.
Inventarier » »		308,058,41.
Anmärkningsmedel		6,00.
		2,778,809,99.
Tillkommen ingående balans		1,311,09.
<i>Inkomster.</i>		
Se Tab., Bil. C.		606,828,65.
Tillökade inventariivärden		99,179,49.
<i>Balans till år 1873.</i>		
Uppbördsmäns öfverlevereringar		3,255,97.
Skulder till diverse verk, fonder och personer		20,352,04.
		23,608,01.
		Summa R:dr R:mt 3,508,737,83.

Kammar-Kontor den 30 December 1873.

K. Stolpe.

